БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндеешлиттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ФЕВРАЛЬ 19 СРЕДА № 35 (4005)

Өртээ 20 коп.

Социалистиг көдээ ажыл-агыйның курлавырларын бүгү хемчег-биле ажыглаарынче, чурттуң бүгү районнарынга дүжүттүң үзүктел чок өзүлдезин чедип алырынче, чер ажылының культуразын бедиде-ринче, кур болгаш курукка черлерни шиңгээдип алырын үргүлчүлээринче, тарылга шөлүн калбар-тып, колхоз болгаш совхоз бүрүзүнүн ажыглалдыг черлерин эң эки ажыглаарынче алдарлыг колхоз-чу тараачыннарны, совхозтарның болгаш МТС-териң эр, херээжен ажылчыннарын, агрономнарны, зоотехниктерни болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа тускай эртемниглерин партия кыйгырып тур.

(СЭКП ТК-нын бүгү соңгукчуларга Кыйгырыындан).

ЭКИ ҮРЕЗИННЕР — БЕДИК ДҮЖҮТТҮҢ ҮНДЕЗИНИ

Көдээ ажыл-агыйның мурнунга Коммунистиг партияның салган чүгүлү соруглаларының бирээзи — тараа бүдүрерин бүгү талалыг көвүдедири болур. Ону чедиишкиннинг шиитпирлээринден бистин Төрээн чуртувустуң экономиктиг күчүшыдалын улам ынай быжыглаары, совет кижилериң материалдыг чаагай чоруун бедидери хамааржыр.

Тараа культураларының дүжүттүүн көвүдедиринче угланган хемчеглериң системазында үрезиннер бирги чергениң ужур дузалыг болуп турар. Ооң ужурунда долу үнелиг үрезин материалының дугайында сагыш салыышкын партия, совет организацияларының, колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар удуртукчуларының, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг.

Областың колхозтарынга болгаш совхозтарынга бо чылын көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының тарылга шөлүн элээн калбартыры төлевилеттинген. Колхозтарның болгаш совхозтарның хөй кезин бо чылдың бедик дүжүдү дээш демиселди калбартышаан, чазын тарыыр культураларның бүгү шөлүнге чажар эки шынарлыг үрезиннерни белеткеп, оларның кадагалалчы эки организастаан.

Ындыг болза-даа областың дыка хөй колхозтарында болгаш чамдык совхозтарында үрезин фондузунуң талазы-биле байдал дүвүрээзиниг хевээр артып турар. Үрезин урарының планын февраль 15-ке чедир колхозтар 108,3 хуу, совхозтар—113,5 хуу күүсеткен болза-даа, ол ниитизи-биле ортумак көргүзүг болуп турар. Чүге дээрге, чамдык ажыл-агыйлар четчир санныг үрезиннер чок ийикпе, бардаа болза ол үрезиннер чажарының шынарынга ыракта четпейн турар. Чижээ, Каа-Хем районнуң колхозтары үрезин урарының планын 97,4 хуу, а «Барлык» совхоз—99,3 хуу күүсеткен. Өвүр районнуң колхозтары чаңгыс-даа центнер үрезин чок болуп турар.

Часкы тарылгага хереглээр үрезин четпес турган Эрзин, Тес-Хем районнарның база Таңды районнуң чамдык колхозтарының удуртукчулары баш бүрүңгаар хемчег алгаш, өске районнардан, ылаңгыя Каа-Хөлден үрезинни садып ап, бүгү культураларның шөлүнге четчир үрезиннер-биле боттарының ажыл-агыйларын хандырган турбуже өвүр районнуң удуртукчулары өске ажыл-агыйлардан үрезиннер тып алырының талазы-биле кандыгдаа хемчег албайн турар.

Картофель үрезининиң талазы-биле кедергей багай байдал тургустунуп турар. Картофель үрезинин урарының планы февраль 15-ке чедир колхозтар 51,9 хуу, совхозтар дөңгүп-ле 5,9 хуу күүсеткен, а «Элегес», «ҮТКА-ның 25 чылы» совхозтар үрезин картофельди доңургаш мал азыраан.

Амгы үеде колхозтарның болгаш совхозтарның уруп алган тараа культураларының үрезиннериниң чүгле 70 хуузу үрезин шинчилээр лабораторияларга хынаттынган, оларның чүгле 33 хуузу сорттуг болгаш хынаттынган үрезиннериниң 50 хуузу үнүүчелиниң талазы-биле багай шынарлыг болган. Бай-Тайга, Барыын-Хемчик, Сүт-Хөл болгаш Чөөн-Хемчик районнарның колхозтарында үрезиннер үнүүчелиниң талазы-биле онза багай шынарлыг болуп турар. Бай-Тайга районнуң колхозтарының үрезиннериниң чүгле 30 хуузу хынаттынган, оларның 56 хуузу үнүүчелиниң талазы-биле шынар чок болган. Чаа-Хөл, Улуг-Хем районнарның колхозтарында үрезиннериниң чартыктан өвөөш хуузу хынаттынган. Ол районнарның МТС-териниң кол агрономнары Агальцов, Сапелкин олар үрезин материалдарын белеткээр болгаш кынаар талазы-биле кандыг-даа хемчег албайн турар.

Областың колхозтарында, МТС-териниде болгаш совхозтарында тараа арыглаарынга ажыглаар өвөөш өвес машиналар бар. Бир өвес ол машиналарны бүрүн күчүзүнге ажыглаар болза бар турар бүгү үрезин материалының арыглаашкынын чоокку хүннер иштинде доозуп, үрезиннерни тарыырының шынарынга чедирип болур. Тараа арыглаар машиналар недель-неделиби-биле үрезин арыглаашкынынга ажыглаттынмайн аная турар фактылар-биле эптежин болбас. Чижээ, Чаа-Хөл, Сүт-Хөл, Тес-Хем, Бай-Тайга районнарның колхозтарында болгаш «ҮТКА-ның 25 чылы», «Өөк», «Барлык» совхозтарда үс-үс центнер үрезин тараалар боктуг үнүштерден арыглаттынмайн турар.

Үрезиннерни белеткээри, оларны үрезин хынаар лабораторияларга хынаары болгаш эки кадагалап шыгжаары агрономнарның доктаамал хайгаралынга турар ужурлуг. Ындыг турбуже МТС-териниң, колхозтарның, совхозтарның чамдык агрономнары бо херектен амга чедир хоорук болуп турары канчап-даа таарышпас.

Бо чазын колхоз, совхоз бүрүзүнге чазын чажып тарыыр көдээ ажыл-агый культураларының бүгү тарылгазын бедик дүжүттүг, сорттуг болгаш райончуткан үрезиннер-биле тарыыр ужурлуг. Ол болза тараның дүжүттүүн бедиринiң болгаш тараның ниити чыылдазын көвүдириниң чугула чепсектериниң бирээзи болур. Чажып тарыырынга таарышпас бүгү үрезиннерни өске ажыл-агыйларның сорттуг үрезиннеринге орнаары, ол ышкаш сорт чаартырының чуруму-биле ол-ла багай үрезиннерни күрүненің тараа хүлээп алыр пунктуларының курлавырларынга орнаары эргежок чугула.

Тараа арыглаар бүгү машиналар үрезин тарааларны боктуг үнүштерден арыглаарынга дүн-хүн иштинде үзүктел чок бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарын хандырары-биле колхоз, совхоз бүрүзүнге үрезин арыглаашкынын ынчаар организастаар херек. Бо чылын ажыл-агый бүрүзү чаңгыс-даа центнер хоранныттынмаан үрезиннер чашпаан турарын чедип алыр төлөөде, ам үрезинни коптарып сайгарып турар үеде оларны кургаг арга-биле, азы чажып тарыыр мурнунда өл арга-биле хоранныаар ужурлуг.

Картофель үрезини чок ийикпе азы четпес колхозтар, совхозтар ону артыкшылдыг үрезиннинг колхозтардан болгаш колхозчулардан садып алырын организастаары эргежок чугула. Ногаа үрезинин кооперациядан баш бүрүңгаар садып алыр, а чаңгыс чылдыг сигеннер—судан өт, рика, люпин үрезиннерин, ол ышкаш кукуруза үрезинин тараа хүлээп алыр пунктулардан солчулга чуруму-биле алыр херек.

1958 чыл болза чер ажылының культуразын улам ынай бедидериниң чылы болган турар ужурлуг. Ам часкы тарылгага эки шынарлыг үрезиннер белеткээриниге хүн бүрүзүн, шак бүрүзүн ажыглаар херек. Ол ажылга шаптыктан турар бүгү четпестерни үзүткаары эргежок чугула. Партия, совет болгаш профөвилел организацияларының хүлээлгези болза 1958 чылда тараа, мал чеми культураларның бедик дүжүдү дээш СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчыларынга Кыйгырыынга сорук кирген көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң социалистиг чарыжын баштаары болур.

Латви ССР-ниң Гулбенск районунуң „Копдарбиба" колхозунуң саанчызы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш М. А. Семулени „Кадыыр болгаш Маска" деп ийиги алдын медаль-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

Бедик сүт саалдаларын алырының хереэнге шылгарангай чедиишкиннери дээш, эртемниг болгаш мурнавчы дуржулганың чедиишкиннерин мал ажылынга делгеренгей ажыглааны болгаш колхозтуң организастаттынган хүнүнден бээр саанчы ажылга чүткүлүг ажылы дээш Латви ССР-ниң Гулбенский районунуң «Копдарбиба» колхозунуң саанчызы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш **Марта Алмовна Семулени «Кадыыр болгаш Маска»** деп ийиги алдын медаль-биле шаңнаар.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш М. А. Семуленің күш-ажылчы эрес-маадырлыг чоруктарын демдеглээри-биле шаңнатканның хүлерден кылган дүрүзүн чогуур бижигледери-биле кылыр болгаш маадырның Төрээн чурттунга тургузар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1958 чылдың февраль 15 хүнү.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

Көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинге чедиишкиннер болгаш эът, сүт, тараа, картофель, чигир свеклазы болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын бүдүрериниң болгаш белеткээриниң талазы-биле бедик көргүзүглерни чедип алганы дээш, эртемниг болгаш мурнакчы методтарның чедиишкиннерин көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге нептереткени дээш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму **Латви ССР-ниң** 2003 колхозчуларын, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчыларын, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин, партия, совет болгаш комсомол ажылдакчыларын орденнер-биле болгаш медальдар-биле шаңнаан.

Ленин ордени-биле 120, Күш-ажылчы Кызыл Тук орден-биле—324, «Хүндүлелдің Демдээ» орден-биле—500, «Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш» деп база «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медальдар-биле—1509 кижи шаңнаткан.

Шылгарангай чедиишкиннер дээш «Кадыыр болгаш Маска» деп ийиги алдын медаль-биле Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры «Копдарбиба» колхозтуң саанчызы М. А. Семулени шаңнаан болгаш эштер А. Н. Анстрангага, М. Р. Гайлитеге, В. Я. Грасеге, И. А. Грушкевициге, Л. А. Звейгэнитеге, Я. А. Зелтыньшке, А. Я. Калейске, Я. А. Кубажке, В. Я. Лайвинфшка, С. С. Лейтанска, А. А. Лориньшка, П. Г. Медведевке, А. Н. Можейкога, К. Д. Рейскартуга, Я. Е. Слактерисуга, Ф. К. Смилгеге, А. Я. Фридбергке, М. П. Фридрихсонеге, А. А. Зэеринеге, А. Я. Яунжейкареге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп бедик атты тыысскан.

ВЦСПС-тиң секретариадында

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын пропагандалаар дугайында

ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелиниң ажылының дугайында СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын ажылчы чоннарның оргузунга пропагандалаар дугайында культура-массалыг кылдыстен ажылдап кылган лекцияларның болгаш илеткелдериниң тематиказын ВЦСПС-тиң секретариады бадылаан.

Шупту 30 ажыг темаларның лекциялары болгаш илеткелдери төлевилеттинген. Ылаңгыя профөвилел пропагандистери мындыг темаларга лекцияларны номчуурлар: СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалы—профөвилелдериниң дугайында партияның чаа сагыш салыышкынының илергейлели, совет профөвилелдери — Коммунистиг партияның дайынчы дуалакчылары, бистиң чуртка коммунизм тургузары дээш бүгү улустуң демиселинге профөвилелдериниң ролю, профөвилелдериниң дугайында ленинчи өөредиг, бүдүрүлге хуралдары — бүдүрүлгени эргелээринге ажылчы чоннарны хаара тударының чугула хевирлериниң бирээзи болгаш оон-даа өске.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Иркутскиниң № 24 соңгулда округунуң бүгү соңгукчуларынга Кыйгырыг

Эргим эштер!

Красноярск крайның, Иркутск, Чита областарның, Бурят-Моол АССР-ниң, Якут АССР-ниң, Тыва автономнуг областың бүдүрүлгелериниң, үлетпүрүнүң, транспорттуң, тудугларының, албан черлериниң, колхозтарының, совхозтарының коллективтериниң ажылчыннарының, колхозчуларының, интеллигенциязының, хөй-ниити организацияларының, ажылчы чоннарның ниитилелериниң болгаш Совет Армиязының кезектериниң төлөөлекчилери бистер округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралынга чыылгаш, бистиң бүгү улуг чуртувуста ышкаш, бистиң округтуң хоорайларынга, суурларынга болгаш көдээ черлеринге ажылчы чоннарның коллективтериниң хөй кижилиг хуралдары болгулап, улустуң өң эки оолдарын болгаш кыстарын, чогаадыкчы күш-ажыл-биле боттарын алдаржыткан, бүгү күштерин төрээн чурттуң байлактарын көвүдириңге, ооң күжүн болгаш күчүзүн быжыглаарынга берип турар кижилерни ол хуралдардан ССРЭ-ниң Дээди Совединге кандидаттар кылдыр адагыыаныа сеткил ханыышкын-биле демдеглединис.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдаларның Иркутск соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга боттарының кандидаттары кылдыр ажылчы чоннар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Президиумунуң кежигүннери болгаш кежигүннеринге кандидаттар эштер: А. Б. Аристовту, Л. И. Брежневти, К. Е. Ворошиловту, Н. Г. Игнатовту, Я. Э. Калнберзинни, А. Н. Кириченкону, Ф. Р. Козловту, О. В. Күүсинении, А. И. Микоянны А. Н. Мухитдиновту, П. Н. Поспеловту, М. А. Сусловту, Е. А. Фурцеваны, Н. С. Хрущевту, Н. М. Шверникти улуг көдүрлүүшкүн-биле болгаш бир эп-сеткилдиг алдаанар.

Совет эрге-чагырганың дээди органының депутаттарынга кандидаттар кылдыр партияның болгаш чазактын удуртукчуларын депшиткени Коммунистиг партияның болгаш совет улустуң улуг база бүзүлбас чаңгыс эвиниң көргүзүү, бистиң партиявыстың ленинчи политиказын ажылчы чоннарның долу болгаш чаңгыс аай деткип турарының бүзүредилгези болган.

Иркутск областың «Алюминстрой» трезинин, Красноярскиниң комбайн заводунуң, Читаның машина тудуунуң заводунуң, Красноярск крайның Улуг-Муртин районнуң Бартат МТС-тин, Улан-Удэнин Ленин орденниг паровоз-вагон заводунуң, Якут АССР-ниң «Якутстрой» трезинин, Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агый транспортунуң автобазазының ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-хаакчылары, Сибирьниң Красноярск хоорайда ыыш-техника институдунуң студентилери, профессорлары, башкылары болгаш оон-даа өскелер боттарының соңгулда мурнунуң хуралдарынга Иркутскиниң соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутадының кандидадынга РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги оралакчызы **Михаил Алексеевич Ясновту** депшиткеннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Иркутскиниң соңгулда округунуң ажылчы чоннарының болгаш Совет Армиязының дайынчыларының төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң округ чөвүлел хуралы эш Михаил Алексеевич Ясновтуң кандидатуразын бир эп-сеткилдиг деткип тур.

Соңгулдалар хүнүнде — март 16-да боттарының бадылаашкыннарын коммунистериң болгаш партия кежигүү эвестериң төлептиг кандидады Михаил Алексеевич Яснов дээш бээринче бүгү соңгукчуларны кыйгырып тур бис.

Эргим эштер!

Бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү соңгукчуларынга СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыынга харыы кылдыр алдарлыг Коммунистиг партиявысты болгаш Төрээн Совет чазаавысты долгандыр боттарывыстың хүрээлеңивисти улам-на сырый каттыштыраалынар!

Социалистиг чарышты улам-на калбартыылынар!

Бүгү улустуң байырлалын—ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүн — коммунистиг тургузуушкунга күш-ажылчы чаа-чаа типилелгелер-биле уткуулунар!

Шупту соңгулдаларже!

Боттарывыстың бадылаашкыннарывысты коммунистериң болгаш партия кежигүү эвестериң бүзүлбас блогунуң кандидаттары дээш бөрээлинер!

Округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралынга бир үн-биле хүлээп алдынган.

Иркутск хоорай.
1958 чылдың февраль 12.

Депутаттарга кандидаттар-биле соңгукчуларның ужуражыышкыны

Чоннуң идегелин шынзыдып шыдаар

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидады эш С. Ч. Сарыглар бодунуң соңгукчуларыбиле ужуражып турар. Барыын-Хемчик районда «Комсомол 30 чылы» колхозтуң колхозчулары болгаш Аянгаты көдээ Советтиң ажылчы чоннары ужуражылга хуралынга тодаргай чагыгларны илередип турган.

Бүзүреттирген эш Седенбалдың допчу илеткелиниң соонда колхозтуң хой кадарчызы эш Очур бир дугаарында сөс алгаш:—Эрткен чылын четпес ажылдаанымны миннип тур мен, а бо чылын төрүүр 356 хоюмдан 40 ажыг хураганнарны артыка өстүрүп, хой бүрүзүнден 2 килограммдан куду эвес дүктү кыргыш алырымга бүзүредиг мен — дээн. Соңгулдалар хүнүнде шупту чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаарынче бүгү соңгукчуларны ол кыйгырган.

Кызыл-Мажалык МТС-тиң тракторизи эш Дондуп бодунуң саналынга эш С. Ч. Сарыглардың үр чылда эки ажылдап келгенин чугаалаан. Дүжүттү ангылап ажаарының эки аргазын эткен чылын «Комсомол 30 чылы» колхозка ол улам-на бүзүреткен, ону бо чылын районнуң шупту колхозтарынга боттандырарын эш Дондуп күзээн.

Агроном Коблов болгаш санал берген өске-даа эштер соңгулдалар хүнүнге чедиишкиниг ужуражырын илеретишаан. Сула Чывылаевич Сарыглар чоннуң идегелин шынзыдып шыдаарын бүзүредип чугаалааннар.

Т. С. Сертип бодунуң соңгукчуларында

КАРА-ТАЛ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчуларының болгаш Кара-Тал көдээ Совединиң ажылчы чоннарының февраль 17-де болган хуралы бедик көдүрлүүшкүннүг эткен. Шагаан-Арыгның № 611 соңгулда округунуң талазы-биле Националдар Совединге депутаттың кандидадынга депшиттирген эш Т. С. Сертиптиң бодунуң соңгукчулары-биле ужурашкан ол хуралга бүзүреттирген эш Бавaа-Сарыг допчу илеткел кылган.

Депутатка кандидаттың ажыл-амыдыралын, артель бүдүрүлгезинин, ылаңгыя ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезинге ооң ак-сеткилдиг күш-ажылын илеткелчи тодаргайлап чугаалаан. Хуралга бир дугаарында хой фермазының эргелекчизи эш Суузун сөс алган. Ол бодунуң саналынга эш Сертип чоннуң идегелин шынзыдып шыдаарын илереткен.

Дараазында санал берген Сагаан-оол, Амаш, Сүктер болгаш өске-даа эштер малды менди чыл ажырар, тарылгага белеткелди үлегерлиг болдурар, тудуг материалдарын кышкы үеде бүрүн белеткеп алыр талазы-биле тодаргай хүлээлгелерни илередип турган. Мооң-биле кады депутатка кандидат эш Сертипке соңгукчулар боттарының чагыгларын берген.

Артель бүдүрүлгезинде хөй күш негеттинер, ылаңгыя төп сүт-бараан фермазында, Терезиниң хову турлааңда чамдык чугула ажылдарны механизастаарынга айтырыгны тургузун дузалажырын күзээн. Ол ышкаш малчыннарның, ылаңгыя одар ээлчештир көжүп чоруур колхозчуларның чуртталга амыдыралынче чугула бичээнгей салырын база күзээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидады эш Т. С. Сертип сөс алган, чоннуң идегелин шынзыдып турарынга өөрөөн сеткилиг чүрээниң ханызындан илереткен. Ооң-биле кады ол харыысалгалыг болгаш чугула ажылды ханы үнелевишаан, чоннуң идегелин шынзыдарынга могаг чок ажылдаарын таңыраглаан.

„Большевик" колхозка

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутадынга кандидат эш С. Ч. Сарыглар Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунда бодунуң соңгукчулары-биле ужуражышкын кылыры-биле чедип келген. Соңгукчулар колхозтуң клубун долдур олурупкап. Оларның соңгуп алганы бүзүреттирген кижи эш Очур-оол аңаа соңгулда камаанязынга холбаштырган илеткел кылган болгаш депутатка кандидат эш С. Ч. Сарыглардың допчу намдарын соңгукчуларга таныштырган.

Хуралга клуб эргелекчизи эш Отчугаш сөс алган. — Чоннуң материалдыг болгаш культурлуг негелделерин хандырарының айтырыглары бистиң төрээн партиявыстың кичээнгейиниң төвүнде турып турар. Клубтуң, ында уран-чүүл болгумунуң ажылын улам экижидерин хүлээнмишаан, культура-чырыдышкын албан черлерин оюн хереклеллери-биле эки деринр талазы-биле биске дуза көргүзериниң хемчеглериңе сагыш салып ажылдаарын депутатка кандидат эш С. Ч. Сарыглардан дилеливис—деп, ол чугаалаан.

Колхозчу эш Дупчур санал берген:—Комбайнер эш Сарыгларны 1954 чылдан бээр танныр мен. Ол, эткен чылын бистиң колхозувустуң дыка хөй тараазын ангылап ажаар арга-биле ажаап берген. Ынчангаш бистиң тараавыс хөй болган. Эш Сарыглар бодунуң ол ажылынын дуржулгазын өске комбайнерлерге нептередирин күзеп турар бис — деп, чугаалаан.

Удуртулганы экижидер

Улуг-Хем районнуң Культура бажынынга февраль 17-де хөй кижи киржикчилиг хурал болган. Аңаа чүгле Шагаан-Арыг хоорайдан эвес, районнуң колхозтарындан болгаш көдээ Советтерден база улус келген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдің Совединге депутатының кандидады эш С. К. Тока-биле ол ужуражылга хуралы бедик көдүрлүүшкүннүг эткен.

Хуралды район Совединиң күүсөмүнүң даргазы эш Шыырап ажыткан. МТС-те парторганизация секретары, бүзүреттирген эш Сагалаков бодунуң илеткелинге соңгулдаларга белеткелдерни демдеглевишаан, районда ажыл-агыйның амгы байдалын тодаргайлап чугаалаан.

Организастыг удуртулганың кошкаш тургустунганындан эткен чылын район 11 муң баш малындан когарааан. Бо чылын оон база улуг дээрелевес болуп турарын илеткелчи фактыларга көргүскен. Чүгле январь айның иштинде безин 486 кал өлгенин таварылга деп болбас. Ленин аттыг колхозтан 12 инек, 37 хой өлген. № 1 фермага бир дүне төрүттүнген 3 бызааларны доңуруп өлүрген.

Колхозтарда часкы хову ажылынга белеткелдер база дески эвес. «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң уруп белеткээн үрезининиң чүгле 75 хуузу үнүштүг болган. Районда удобрениеге белеткээн хүл планының 15,3 хуузу, өдектиң 17,7 хуузу, ирик-өдек саваажыгаштар планы 2,5 хуу болуп турар. Ажаалда чемгерилдениң чавыс деннелде болганындан сүт саалдазы чөгенчиг куду болуп турарын илеткелчи илереткен.

Ленин аттыг колхозтан келген эш Кызыл-оол бодунуң саналынга бо чылын 2380 гектарга чажар тараа культураларының үрезинин белеткеп алганын, тудуг ыяжын соңгулдалар хүнүнге чедир бүрүн белеткеп алырын чугаалаан. Ынчыңмаа, Суван олар инек бүрүзүнден январьда 70 литрниң орнунга 175—195 литр сүттү саап алганын демдеглээн.

Хуралга санал берген Павлов, Одуш, Мариева болгаш өске-даа эштер депутаттың кандидадынга тодаргай чагыгларын илередип турган. Районнуң колхозтарында хөй күш негеттинер ажылдарны механизастаар хемчеглер багай алдынып турар. Көдээ клубтарның, культураның өске-даа албан черлериниң ажылын экижидери чугула. Районга пионерлер бажынын тургузар үе келген. Бо талазы-биле айтырыгны тургузуп дузалаарын соңгукчулар күзээн.

Тудуг ыяжының белеткелинде

Колхозтуң баштаар чери, партия организациязы эткен ажыл-агый чылында колхоз тудуун калбартыр талазы-биле элээн ажылдарны чоруткан.

Колхозтуң тудугжулары 1957 чылда 26 чурттал бажыннарын тудуп, ажыглаага киирген. Ол ышкаш 1000 баш шээр мал кирер 2 кажааны, 80 инектиң бир кажаазын база 100 тонна тараа урар складты, 250 олуттуг клубту ажыглаага киирген.

Колхозчу тудугларның темпизин улам дүргедир дээш эк-сеткилдиг ажылдап турар колхозчуларның саны чыл келген тудум-на көвүдеп турар. Колхозтуң мурнакчы тудугжулары эштер Сат Сандан, М. Туран-оол, Х. Дамбы-Сюрюн болгаш оон-даа өскелер ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга төлептиг ужуражыр дээш бүженишкинниг ажылдап турар.

Артель бо чылын хереглеттинер тудуг материалдарының белеткелин организастыг чорудуп турар. Тудуг бригадазынга немей хову бригадазындан бир звенону хову турлагларының база шывыглыг шаңның тудуунга хереглээр материалдарны белеткээри-биле үзүп тургускан. Ам тудуг материалы белеткээр 4 звенода 54 кижи Аныяк-Хөндергейде болгаш Улуг-Хөндергейде тудуг ыяжын белеткеп турар. Олар 1250 кубометр ыышты кезип, 800 кубометрни машина оруунче үндүр сөөрткен болгаш 160 кубометрни тудуг шөлүнде чедирген. Ооң-биле чергелештир суурда үш чурттал бажыннарының, хову турлааңда бир бажынның тудуу чедиишкиниг чоруп турар. Тудуг ажылында ийи автомашинаны, 25 аттарны быжыглаан.

Колхоз баштаар чери тудугжуларның ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп, үш бажынларны дерип белеткээн болгаш ашы-чемниң курлавырын тургускан. Колхозта партия, комсомол организацияларындан быжыглаан агитаторлар тудугжуларга беседаларны, солун номчулгаларын доктаамал чорудуп турар.

Бо чылын тудуг талазы-биле улуг ажылдар планнаттынган. Колхозка немежип турар аныяк өг-бүлелерге болгаш чамдык чаа быыштагларга 10 чурттал бажыннарын тудар, 100 инектиң механизастаан фермазының тудуун доозар, 1188 дербелчин метр шывыглыг шаңны, 100 тонна тараа урар складты, хову турлааңга бир улуг бажынны, 1000 баш хой кирер ийи кажааны, оон-даа өске тудуг объектилерин кылыр.

О. ОЙДУПА,
Чөөн-Хемчик районнуң «Бызыл тараачын» колхозунуң даргазы.

СОВЕТ ТУРГУЗУГ

Көдээ Советтер сессияларының материалдарындан

ШИИТПИРЛЕРНИҢ КҮҮСЕЛДЕЗИН ХЫНААР

Чоокта чаа Чөөн-Хемчик районнуң Чадаана көдээ Советиниң 8-ки сессиязы болуп эрткен.

Советтиң чыл дургузунда чоруткан ажылының дугайында ооң даргазы эш Чигир-оолдуң илеткелин чугаалажып көргеш, көдээ ажыл-агый үндүрүглерин болгаш чыылдаларын база көдээ ажыл-агый продуктуларын дужаарының күрүне планнарын күүседирин эрткен чылда Советтиң багай эвес организастаанын сессия демделгэн.

Ындыг болза-даа көдээ Советтиң күүскому, ооң чамдык депутаттары болгаш доктаамал комиссиялар кежигүннери үндүрген шиитпирниң күүселдези дээш боттуг хемчеглер албайн келгени сессияга илерээн.

Чижээ эрткен чылдың бирги чартыында «Искра» колхозтуң мал ажылының байдалының дугайында депутат эш П. Конгарның илеткелин сессияга дыңнаваш, малдың баш санын өстүрериниң чыл планын күүседир хемчегларни айыткан шиитпирни үндүргеш, ооң күүселдезин хынавайн келген. Ооң түңнелинде колхозчуларның хуузунда малының баш саны 1956 чылдыындан кудулаан болуп турар.

Школа ажылында улуг четпестер барын сессияның киржикчилери чидип-биле илередип шүгүмүлээн. Өөредилге планы ийиги ултунда чүгле 73 хуу күүсеттинген. Интернатта өөреникчилер соок өрээлдерде чурттаан турарлар. Мындыг четпестерге школада ажыдан турар депутат эш М. Клекова анаа-ла эштежин келген.

Көдээ Советтиң секретары турган Солаан-оол 1956 чылда самчыгдал кылгаш шиитпирген, а ооң соонда ажылдап кирген О. Хомус-оол база-ла 2600 рубль тудагдалдыг болган.

Үстүнде четпестерниң болдунганының чылдагааны болза, күүскомнуң четпес ажылдаанында болур. Көдээ Советтиң сессияларынга хөй санныг шиитпирни үндүрээ-даа, оларның күүселдезин хынавайн келген.

Шиитпирлерниң күүселдезин чер-черге организастаарынга депутаттарның, активчилериниң киржилгезин өкижидерин сессия күүскомга дааскан.

М. МИНЧИМАА.

КОЛХОЗ БҮДҮРҮЛГЕЗИНГЕ СОВЕТТИҢ УДУРТУЛГАЗЫН КҮШТЕЛДИРЕР

Барыын-Хемчик районнуң Аянгаты көдээ Советиниң чоокта чаа болуп эрткен 7-ги сессиязы «Комсомол 30 чылы» колхозтуң ревизия комиссиязының даргазы эш Седен-Балдың илеткелин чугаалажып көрген.

Ниитиниң өнчүзүн чамдык кижилерниң харыысалга чок байдал-биле көрүп келгениниң түңнелинде 1955 чылдан бээр бо хүннерге чедир колхозтуң 70 баш чылгы база дыка хөй шээр малын оор алган болгаш бөрү чээн. Колхозтуң баштаар чери ол малдың чамдыызын харыылаар кижилерден төлеттирген болза-даа, хөй нуруузу колхозтуң когаралы болуп артышаан, тус-тус кижилерден колхозтуң алыр өрези 42500 рубль түңге санаттынып турар.

Колхозтуң баштаар чериниң даргазы турган Белекей эрткен чылдың өгезинден бээр чамдык организациялар-биле ажыл күүседип бээр боop керээ чаргаш, а херек кырында ол керээлериниң негелделерин күүседир талазы-биле кандыг-даа хемчег албайн, харын хөй муң рубль түңнүг өре телээр чоруккa колхозту таварыштырганын сессия буруу шаап көрген.

Дүрген-не план күүседиринче кызыткаш, МТС-тиң трактор бригадазы сөөлгү үш чылдар дургузунда Биче-Аянгаты аксының, Ыйылактың ховуларын катап-катап андаргаш, а Сарыг-Бел, Мажалыктар ховулары ышкаш кылын көрзүннүг өскедаа кур болгаш куруккан черлерге дегбейн келгениниң колхоз чыл-бүрүде-ле дүжүт алырының планын күүсетпейн турар чоруку сессияга депутаттар илереткеш, моон соңгаар кол күштү кур черлерни шиңгээдип алырынче угландырарын Кызыл-Мажалык МТС-тен шыңгыы негеп турганнар.

МТС-тиң кадрлар белеткелинде улуг четпестериң барын, ылаңгыя чаа сургуул дооскан Сүрүң, Данов чижектиг дуржулгажок комбайнерлер эрткен күзүн хүнде чүгле 3 га черниң тараазын кестирериңге өйлежип турганындан дыка хөй дүжүттүн чидиригге таварышканын айыткаш, механизатор кадрларның мергежилин бедидер талазы-биле хемчег алырының чугулазын сессияга чүве чугаалаан депутаттар болгаш активчилер МТС дирекциязындан күзээнин илередип турганнар.

Ол колхозтуң ажыл-агыйында бар четпестерни чайладырының, ооң саң-хөөзүн быжыглаарының болгаш хову ажылының шынарын бедидериниң хемчегларни айыткан шиитпирни сессия хүлээп алган.

М. ЧҮЛЬДҮМ.

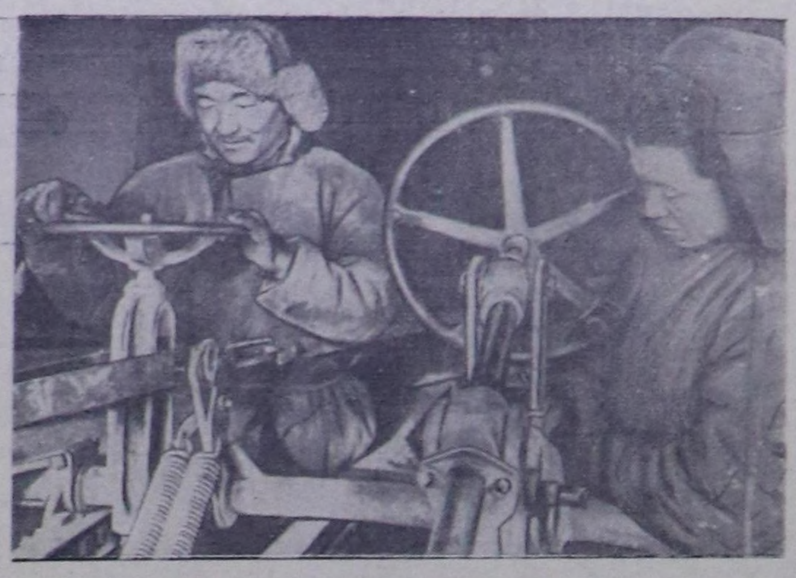

Сүт-Хөл МТС-тин механизаторлары Куулар Бюрбю, Ондар Үбек көдээ ажыл-агый машиналарын, ылаңгыя сеялкалар, лущильниктер, дискалыг илиирлер, культиваторлар болгаш өске-даа кожулда чепсек-херекселдерни септээринге эки ажылдан хүн онаалгазын 130—150 хуу күүседип турарлар.

Чурукта: Оң талазында Куулар Бюрбю, солагай талазында Ондар Үбек сөелгү андазынны септеп тур. Фото В. Лутковтуу.

Партияның болгаш чазактың Кыйгырыы-биле

Күш-ажылчы көдүрлүүшкүн

Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг МТС-зиниң механизаторлары СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың бүгү соңгукчуларга Кыйгырыын танышканнар. ССРЭ-ниң Дээди Советинге болур соңгулдаларга төлептиг ужуражыр дээш механизаторлар боттарына алган бедик хүлээлгелерин чедишкинниг күүседип турарлар.

Часкы тарылгага хереглеттинер чепсек-херекселдериниң септелгези дооступ турар. Септелгеден удавас сөелгү тракторлар үнерлер.

Механизаторларның социалистиг чарыжына моторлар септээр цехтин септекчилери бирги черни алган. Цехтиң мурнакчылары Князев, Баяндин, Маковкин болгаш оон-даа өскелер хүннүң нормазын 140—150 хуу күүседип турарлар. Андазын, илиир, тараа чажар машиналар септелгезинде Ануфриев, Огурнев олар ак-сеткилдиг ажылдап турар.

Партияның болгаш чазактың Кыйгырыы-биле күш-ажылчы сорук кирген механизаторлар септелгениң темпизин кошкатпайн турар.

Часкы тарылганың чепсек-херекселиби-биле чергелештир сиген, тараз ажаал алыр машиналарны механизаторлар септеп турарлар. Комбайнёрлер Бондарев, Наговицын «С—6» деп комбайннарның моторларын септеп эгелээннер.

Ю. КОСТЫЛЕВ.

Улам бедик көргүзүглерлиг болурунга

АЛДЫН-БУЛАК. (Телефон-биле). Барыын-Хемчик районда «Ленин оруу» колхоз эрткен чылын тудуг планын чедишкиннинг күүсеткен. Культура-амыдырал болгаш бүдүрүлге тудугларындан ангыда чүгле чуртталга бажыңнарын безин тозан ажыгны ажыглалга киирген. СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң көдээ ажыл-агый ажылдакчыларынга Кыйгырыын танышкаш, колхозтуң тудуг бригадазы бо чылын оон-даа бедик көргүзүглерлиг болурунга бүзүрелдиин илереткен.

Артельдиң бүдүрүлге планында бо чылын чуртталганың 80 бажыңнарын, биреэзинге-ле беш үс хой кирер 10 кажаларны кылыры көрдүнген. Ол ышкаш амгы кылып турары 400 олуттуг көдээ клубту майның 1-ге чедир доозар. Бо талазы-биле белеткел ажылдары амгы үеде организастыг чоруп турар Аскы-Барлык көдээ Советтиң даргазы эш Сюрюңнүң редакцияга дыңнатканы болза:

— Бистиң тудуг ыяжы белеткеп турар черивис колхоз төвүнден 50 километр ырак, Ортаа Шыраа-Булакта, ында 80 ажыг кижи ажылдап турар.

Бригаданың мурнунда 4900 кубометр тудуг ыяжы белеткээр сорулга салдынган, а февраль 15-ке чедир ооң 60 хуузун белеткеп апкан. Тайгадан ыяш сөөртүлгезинде прицептиг 2 автомашиналар ажылдап турар. Бо хүннерде колхоз төвүнде 113 кубометр ыяшты эккеп дүжүрген.

Хаван ажаакчызының хүлээлгези

«УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң хаван ажаакчызы Моңгуш Дары-Сюрюн 1949 чылдан бээр совхозтуң хаван фермазында ак-сеткилдиг ажылдап, чыл-бүрүде бедик көргүзүглерни чедип ап турар.

Эш Дары-Сюрюн эрткен чылын хаван бүрүзүнден ортумаа-биле 15 хаван оолдарын менди доруктуруп, күрүнеге хөй эштти берип, совхозка өлүп хөй орулганы киирген. Ол ам 60 ажыг бичии хаван оолдарын эки азырап ажаап турар.

Хаван ажаакчызы эш Дары-Сюрюн СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчыларынга Кыйгырыын танышкаш, бо чылын төрүүр хаван бүрүзүнден 18 хаван оолдарын камгалап алырын хүлээнген.

Д. ДОРЖУ.

Областың малчыннарында

Барыын-Хемчик районнуң «Комсомол 30 чылы» колхозунуң хойжулары малдың чаш төлүн бүрүн камгалап ап турар. Хойжу Сүсүт-оол бодунуң кададында хойларындан төрээн 251 хойнуң хураганнарын, М. Очур 159 хойдан 161 хураганны менди алган. Хаван ажаакчызы М. Шөмбүл 10 төрүүр хаваннардан 102 оолдарны алган. Малчыннарның кыштагларында мал чемнериниң курлавыры бар.

Колхозта комсомол организациязы шээр малдың оолдаашкынының үезинде хойжуларга дузалажып, ылаңгыя дүнеги дежурныйлаар хүлээлгени күүседири-биле 11 комсомолчуларны тус-тус коданнарже үндүрген.

Ч. МОНГУШ.

* * *

Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозунуң кежигүннери СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Кыйгырыын фермаларга, бригадаларга болгаш суурга— алды кезек черлерге танылыын эрткен.

Кыйгырыны күүседири-биле колхозтуң хойжулары социалистиг чарышка кирип, бо чылын төрүүр үс хойдан-на 100-тен куду эвес хураганны, хой бүрүзүнден 2 килограммдан эвээш эвес дүктү кыргып алырын, шээр малга эки шынарлыг 5 кажааны, кыштагларга 9 чуртталга бажыңнарын тударын хүлээнгеннер. Хойжу Дортей бир хойдан-на 3,5 кг, Сарыг-оол — 3 кг дүктү алыр дээн.

Сүт-бараан фермазының коллективи үс инектен-не 95-тен куду эвес бызааны алырын, чаш бызааларга 3 чаа кажааны, кадарчыларга 10 чуртталга бажыңнарын тударын хүлээнгеннер. Саанчылар Долзатмаа, Сай олар инек бүрүзүнден сүт саалдазын 1200 кг чедирерин хүлээнмишаан, өске саанчыларны кыйгырган. Ботботтарын чарышка кыйгырып, тодаргай хүлээлгелер алган малчыннар 20 ашкан.

О. ОЙДУП.

* * *

Таңды районнуң «Типилге» колхозунуң малчыннары СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Кыйгырыын танышкаш, боттарының саналдарынга артельдың мал ажылында четпестерни илереткишаан, боттуг хүлээлгелерни ап турганнар.

Хойжу Ланзыы санал бергеш: —Эрткен күзүн 400 хоюм-биле кыштагга келиримге, кажаага хойларның чамдыызы сыңмаан. Ам канчаар, ыяжын удур кезип тургаш, ийи үс хой кирер кажааны тудуп алдым. Бо чылын мал ажылынга ындыг девиденчиг чоруку болдурбаза чогуур. Малдың чаш төлүн бүрүн камгалап ап, бир хойдан-на 2 килограммдан куду эвес дүктү алыр болгаш 10 тоннадан эвээш эвес сигенни бодум белеткээр мен. Кыйгырыгны боттандырар дээш демиселге чедишкиннинг болур дээш хойжу Мыңмырны чарышка кыйгырдым—деп чугаалаан.

Ол ышкаш хойжулар Дангыт, Адыя, Часкалбаа олар кадарган малының чаш төлүн бүрүн камгалап алырын, малга чидиріттир сигенни белеткээрин хүлээнмишаан, өске хойжуларны чарышка кыйгырган.

С. ӨЛЗЕЙ.

* * *

Тес-Хем районнуң «Ак-Эрик» колхозунуң саанчылары инектериниң ажаалда, азыралын бо чылын эжижиткеннер. Фермада 100 инек кирер улуг кажааның ишти чылыг, чырык болгаш арыг. Саанчылар боттарының саап турар инектериниң турар черлерин хүн-бүрү арыглап турарлар. Ында 80 бызаа кирер кажааның өрээлчигештерин хүн-бүрү арыглап, печкага от салып чылыдып турар. Ферма кукуруза силозу болгаш сиген-биле хандырттынган.

Төрүүр чыгаан инектерни саанчылар 8—10 хонук бурунгаар эки чемгерилгеге тургузуп, төрээн соонда база азырап турарлар. Январьда фермага 16 инек бызаалаан. Саанчылар чаш бызааларны сагыш човаңгыр, кызымак доруктуруп турарлар.

Мурнуку чылдарда ферманың инектери ортумаа-биле кышкы үеде хүнде 2—3 литр сүт бээр турган болза, ам 6—7 литр чедип турар апарган. Мурнакчы саанчылар Яма-Саар, Севилбаа бир инектен хүнде 7—9 литрни саап ап турарлар.

«Ак-Эрик» колхоз ийи чыл мурнунда сүт саалдазының талазы-биле районга хожудангай турган болза, эрткен чылын Ленин аттыг колхоз-биле чарышка бирги черни эзлевишаан, районга дээре көргүзүглерлиг болган.

С. БАДЫРАА.

Мал чемнерин камнаар

Улуг-Хем районнуң «СЭКП XX съездизи» колхозу эрткен чылын мал чемнери белеткээр планны чедишкиннинг күүседип, өлүп хөй эки шынарлыг сигенни белеткээн болза-даа улуг соок чок, мал хүр кыштап турарынга оожургааш, белеткеттинген сигенни камнаар, ону кажаалаар хемчегни багай боттандырган.

«Улуг Хая» колхозтуң девискээринге белеткээн өлүп хөй сараат сигенни кажаалаваанындан ийи улуг сараатты мал чип төндүрген. Ол ышкаш ам арткан 15 сараат сигенни кадаттыг, кадат чок мал чүк бүрүзүнден саза базып чип турар. Чамдык сарааттарның дөзү үзүлгеш, барып дүжүп турар апарган.

Колхозтуң шээр малы оолдап эгелээн. Чаш малга эки шынарлыг сиген херек. Ынчангаш арткан сигенни төтчеглевейн камныг чарыгдаары чугула.

С. МАЧЫЛАЙ.

„Кызыл тук“ колхозта

Барыын-Хемчик районнуң «Кызыл тук» колхозунуң тудуг бригадазының кежигүннери бо чылдың тудугларында хереглээр ыяш белеткелинде хаара туттунган. Бригадада алдан кижи ийи звено кылдыр үстүп алган ажылдап турар. Колхоз баштаар чери оларга 14 аътты быжыглап берген.

Колхозчулар 2800 ажыг чудуктарны белеткээш машина оруунче үндүргеннер.

* * *

Ол колхозтуң дарганнары Дамчыт, Дамба олар часкы тарылгага чедишкиннинг белеткенири-биле 63 илиирлерни, 5 андазыннарны болгаш 10 тергелериниң септелгезин эгелээннер.

* * *

Коңзай-оолга удуртурган үрезин арыглакчылары 10 кижи 1300 килограмм кызыл-тасты, 1500 килограмм арбайны база 15 тонна суланы арыглаваш урганнар. Үрезин арыглаар пунктуда бир триер, бир сортировка быжыглаттынган.

А. ДОПЧАА.

Чамдык депутаттар дугайында

Чер-чер Советтеринге соңгулдалар болгандан бээр чыл чедип турар. Ол үениң иштинде депутаттар канчаар ажылдап келгениниң дугайы соңгукчуларга билдингир.

Эрзин районнуң көдээ Советтериниң депутаттарындан Нарында Чооду Ширнин, Чооду Долчун, Бай-Дагда Өлчей Көгжей, Мөренде Дамба Чаш, Эрзин суур Советинде Александр Ширин олар боттарының соңгукчулары-биле доктаамал харылзаалыг ажылдап, депутат ажыл-чорудулгазының дугайында отчёт илеткелдерин оларга кылып берип, партияның болгаш чазактың үндүрген шиитпирлерин чонга үргүлчү тайылбырлап, организакчы ажылдарны чорудуп турарлар.

Ынчалза-даа депутат деп бедик атты сагывайн, чоннуң идегелин күүсетпейн турар эштериниң дугайында соңгукчуларның чептүг хомудалдары үнүп кээп турар. Эрзин суур Советинің депутаты Зинаида Скорб, район Советиниң депутаты Мидаа Седипаа, область Советиниң депутаты Дамба Чыксылмаа олар боттарының депутат хүлээлгезин күүседир талазы-биле кандыг ажылдарны чорудуп турары округтуң соңгукчуларынга билдинмес. Ол депутаттарны соңгуурунга киржип, бодумнуң бадылаашкынымны база берген мен. Ооң соонда оларның кайызын-даа көрбедим. «Бистиң депутаттарывыс боттарының соңгукчулары-биле чүге харылзаа тутшайн турар чоор» дээр чугаалар соңгукчуларның аразында бар болуп турар.

К. ӨЛЧЕЙ.

Хереглел кооперациязының отчёт-соңгулдалыг хуралдарын организастыг эрттирер

Тываның хереглел кооперациязының участоктар аайы-биле отчёт-соңгулдалыг хуралдары бо чылдың февральда оларның төлээлекчилериниң районнар болгаш хоорай хуралдары — мартта, а III-кү область съездизи—апрельде болуп эрттер. Ол хуралдарга болгаш область съездизинге Тываның хереглел кооперациязының ажыл-чорудулгазының чугула айтырыгларын чугаалажып көөр.

Хуучуларның участоктар аайы-биле хуралдарынга лангыы болгаш столовая комиссияларының, магазиннер эргелекчилериниң илеткелдерин дыңнаап, эрткен отчёттуг үениң дургузунда оларның чоруткан ажылдарының анализин кылып, хуучуларның берген чагыгларын бо аразында оларның канчаар күүсеткенин түңнеп көөр, чаа тодаргай чагыгларны оларга бээр, лангыы, столовая комиссияларының кежигүннерин, хуучулар төлээлекчилериниң район азы хоорай хуралдарынга баар төлээлекчилерни соңгуур, магазиннер эргелекчилериниң кандидатураларын хуучулар төлээлекчилериниң район азы хоорай хуралдарынга бадыладыр дугайында айтырыгларны чугаалажып көөр.

Хереглел кооперациязының район азы хоорай хуралдарынга баштаар черлериниң болгаш ревиссия комиссияларының отчёттуг илеткелдерин дыңнаар, хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң эрткен отчёт-соңгулдалыг хуралдарының үезинде берген чагыгларын райпо азы горпо баштаар черлериниң канчаар күүсеткенин түңнээр, баштаар черлериниң, ревизия комиссияларының кежигүннерин соңгуур, хереглел кооперациязының материалдыг үүлдерин харылаар кижилерни бадылаар, чаа чагыгларны соңгуттурганнарга болгаш бадылаттырганнарга бээр, кооперацияның III-кү область съездизинге баар төлээлерни соңгуур.

Эрткен отчёт-соңгулдалыг хуралдарның үезинде хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң берген чагыгларын база хереглел кооперациязының II-ги область съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, Тываның хереглел кооперациязының садыг организациялары өлүп хөй ажылдарны кылганын демделээр херек.

Бараан саарылгазының планын областың хереглел кооперациязының садыг черлери чыл-бүрүде ажыр күүседип келген, ылаңгыя ол планны 1957 чылда 102,4 хуу, а ниитиниң чемненилге черлериниң бүдүрүлгелериниң планын—104,9 хуу кылдыр хуусаа бетинде күүсеткен. Кызыл горпозунуң болгаш райполарның чанында мастерскаялар ажылчы чоннарның калбак хереглел барааннарын бүдүрер талазы-биле боттуг ажылдарны кылган. Колхозчу ажыл-ишчилерге бажың хереклелерин, а колхозтарга—тудугга хереглээр материалдарны болгаш өске-даа үүлдерни садыглаары көвүдээн.

Хуучуларның чагыгларын күүседир талазы-биле бо аразында кылдынган боттуг ажылдарның бирээзи болза, садыгның депшилгелиг аргаларын өлүп хөй ажыглаанны болур. Ылаңгыя барааннарны магазиннерже эргилдир сөөрттүп чедирер, улуг-улуг магазиннерни часпар чок ажылдазынче шилчидер, барааннарны эргилдир кезий садыглаар талазы-биле ап чоруткан хемчеглер боттарының эки түңнелдерин берген. Совет садыгның депшилгелиг бо аргалары болза, ажылчы чоннарның аш-чем болгаш үлетпүр барааннарынга хереглелдерин хандырарындан ангыда садыг организацияларынга улуг камналганы берип, садыг ажылдакчыларының күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн бедидип турар.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын болгаш өлүк белеткээр планнарны 1957 чылда колдуунда ажыр күүсеткен. 1956 чылда белеткээнинге бодаарга эртпен чылын суттуг 38 хуу, эштти—10,5 хуу, дүктү—19 хуу, өлүк үүлдерин—23 хуу хөй кылдыр белеткээн.

Амгы үеде облпотребсоюзтуң системазында 3500 ажыг кижи ажылдап турар. Совет садыгны улам ыңай хөгжүдер, ажылчы чоннарның хереглелдерин үлегерлиг хандырар дээш чүткүлүг ажылдап турар садыг ажылдакчылары областа хөй. Бистиң областың хереглел кооперациязының 19 ажылдакчыларын Төп потребсоюзтуң баштаар чери «Совет садыгның эң дээре ажылдакчызы» деп демдектер-биле шаңнаан. Ылаңгыя Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозта магазин эргелекчизи эш Оюн Кара-оол ажылчы чоннарның хереглелдерин үлегерлиг хандырып, бүгү садып алыкчыларның хүндүткелин чаалап алган. Ол ышкаш ындыг ак-сеткилдиг ажылдакчылар Кызыл хоорайда болгаш областың район бүрүзүнде хөй.

Тываның хереглел кооперациязының ажылының чамдык эки талаларын допчулан демделевишаан, улуг четпестерни барын айтыры эргежок чугула. Чамдык магазиннерниң, столоваяларның эргелекчилери болгаш директорлары, райполар, сельполар баштаар черлери хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң берген чагыгларын дыка четпес күүсеткен. Ажылчы чоннарның аш-чем болгаш үлетпүр барааннарынга чугула хереглелдерин үлегерлиг хандырар кол хүлээлгезин чамдык райполар, магазиннер ам-даа четпес күүседип турар.

Колхозчуларның, ылаңгыя ыраккы одарларда малчыннарның хүн-бүрүде чугула хереглелдерин хандырар чугула сорулгазын Өвүр райпонуң баштаар чери дыка четпес күүседип келген. Районда садыг черлериниң ажылын эжижидериниң орнунга, ол райпонуң баштаар черинин даргазы эш Парчын арагалаар, күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр чоруктарны болдуруп турган.

Хереглел кооперациязының өнчүзүн самчыгдаар, будагдаар чоруктарга удур демиселди күштелдирер дугайында хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң чагыгларын Кызыл горпозунуң, Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Чаа-Хөл райполарының баштаар черлери барык күүсетпээннер. Ол райполарның болгаш горпонуң системазында өре-самчыгдалдарның түңү эрткен отчёттуг үениң дургузунда эвээжээр хамаан чок, харын немешкен болуп турар. Кооперацияның өнчүзүн самчыгдаар таварылгаларның бир кол чылдагааны чүдел дизе, садыг ажылынга кижилерни киирип алырда чамдык райполарның, Кызыл горпозунуң баштаар черлериниң талазындан шоолуг хынап көрбейн, кадрларны шилип алырының партийжи принципиин каржызы-биле үреп келгениниң дээрзин дорт айтыр херек. Ооң ужурунда Кызыл хоорайга, Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Улуг-Хем, Тес-Хем районнарга ажылдап турган чамдык садыгжыларның кижи бүрүзү 20—30 муң рубль түңнүг самчыгдалдарны кылганы чажыт эвес. Хереглел кооперациязының өнчүзүн самчыгдакчылардан эгидип алыр талазы-биле чамдык райполарның баштаар черлери дыка четпес ажылдаан. Чижээ, самчыгдаттынган өнчүү дедир эгидип алыр талазы-биле шиитпирлиг демиселди чорударының орнунга, Өвүр райпозунуң баштаар чери түгүл 1957 чылда безин 304 муң рубльди кооперацияның когаралы кылдыр үндүр бижээни канчап-даа шын эвес.

Хереглел кооперациязының ам болур отчёт-соңгулдалыг хуралдары болза, садыг черлериниң, оларның тус-тус ажылдакчыларының ажыл-чорудулгазында бүгү четпестерни партийжи өзу-биле шиитпирлиг илередир, ук четпестерни үзүткаарының, кооперацияның ажылын үндезинибиле эжижидериниң тодаргай аргаларын айтыр ужурлуг. Отчёт-соңгулдалыг хуралдарны организастыг бедик деннелге эрттирер төлээде, хуралдарның белеткелин баш бурунгаар хынамчалыг чорудары эргежок чугула.

Моон мурнундагы отчёт-соңгулдалыг хуралдарны чамдык Сүт-Хөл, Өвүр, Бии-Хем районнарга чавыс деннелге эрттирип турган таварылгаларны ам болур отчёт-соңгулдалыг хуралдарның үезинде канчап-даа болдуруп болбас. Райпо, горпо баштаар черлериниң, ревизия комиссияларының азы магазиннер эргелекчилериниң отчёттуг илеткелдериңге чүгле сан-түңнерни, планнар күүседезиниң хуулары көргүспейн, харын ажылдың тодаргай анализин, четпестериниң кол чылдагаанарын, ук четпестерни моон соңгаар үзүткаарының аргаларын айтыр ужурлуг. Отчёттуг илеткелдің деннели кандыг болдур, ол хуралдың деннели оортан шоолуг өскерилбес дээрзин билзе чогуур.

Отчёт-соңгулдалыг хуралдарның организастыг бедик деннелге эрттериниң бир чугула үүлү чүдел дизе, ук хуралдарга партийжи принципиалдыг шүгүмчүлелди кооперацияның кандыг-даа ажылдакчызының арын-нүүрүн барымдаалавайн калбарттырында, хуучуларның шүгүмчүлелин үстүнден кандыг-бир «чылдагаан-биле» кызар азы кызыгаарлаар дээр ораладжыышкыннарга шиитпирлиг согуушкунну бээринде болур. Хереглел кооперациязының бүрүн эргелиг ээлери кымнарыл дээрге, ооң хуучулары, оларның төлээлекчилери болур. Демократияның бо принципин үрээр эргени кымга-даа тывыспаан дээрзи бүгүдеге билдингир.

Хуралдарның кажан, кайа болурун бүгү хуучуларга баш бурунгаар чарлап дыңнадыры, хурал болур черлерни эки белеткээри, хуучуларны, ылаңгыя оларның төлээлекчилерин транспорт-биле чогуур үезинде хандырары ышкаш мындыг үүрмек айтырыглар безин отчёт-соңгулдалыг хуралдарны организастыг эрттиреринге чугула рольду ойнаар. Ол ышкаш хуралдарның киржикчилеринге кинофильмнерни, концерттерни көргүзер дугайында айтырыгларны база үттүп болбас.

Хереглел кооперациязының системазында ревизия, лангыы болгаш столовая комиссияларының составынга, хереглекчилер ниитилелериниң баштаар черлериниң кежигүннериңге кооперацияның эң мурнакчы кежигүннери соңгуттурган турар ужурлуг. Ол ышкаш садыг ажылынга кадрларны шын шилип алырынче кичээнгейни отчёт-соңгулдалыг кампаниянын үезинде онза күштелдирери чугула.

Областың хереглел кооперациязының отчёт-соңгулдалыг хуралдарын чер-черге организастыг бедик деннелге эрттирер чорук садыг черлериниң ажылын моон соңгаар шиитпирлиг эжижидеринче база ажылчы чоннарның хереглелдерин үлегерлиг хандырарынче чугула базым болур. Бүгү соңгукчуларга Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Кыйгырыында айыткан төөгүлүг сорулгаларны амыдыралга чедишкиннинг боттандырары, ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдалар белеткелиниң хүннеринде садыг болгаш ниитиниң чемненилге черлериниң ажылын улам эжижидери—областың хереглел кооперациязының бүгү ажылдакчыларының амгы үеде эң чугула сорулгазы болуп турар.

А. СИДОРКИН.
облпотребсоюзтуң баштаар черинин даргазының оралакчызы

РСФСР-ниң көдээ Советиниң эргелериниң болгаш хүлээлгелериниң дугайында

РСФСР-ниң ажылчы чоннар депутаттарының көдээ Советиниң дугайында чаа Дүрүмүү РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиуму 1957 чылдың сентябрь 12-де бадылаан, ооң төлевилги парлалгага болгаш чер-чер Советтериниң ажылдакчыларының ортузунга баштай калбаа-биле чугаалажып көрдүнген турган.

Ол Дүрүмде чаа чүү барыл? Мурнундагызындан ол чүүгүү-биле ылгалып турарыл? Чаа Дүрүмүү ёзугаар көдээ Советтиң эргелери болгаш хүлээлгелери кандыг болурул? Бо болгаш өске-даа элээн хөй айтырыгларга харыыны редакцияның дилээнин ёзугаар РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң секретары И. Н. Зимин берген.

Айтырыг. Көдээ Советтер дугайында чаа Дүрүмүү хүлээп алыры чүге эргежок чүгүла болганыл?

Харыы. РСФСР-ниң көдээ Советтериниң дугайында мооң мурнундагы Дүрүмүү Бүгү-российниң Төп күүсекчи комитеди (БТКК) 1931 чылдың январь 1-де бадылаан турган. Дүрүм черле элээн эртижирей берген деп чүве чаңгыс-ла ол чеден безин көстүп турар. Ооң-биле холбаштыр көдээ Советтер болза Советтиң ажылының тус-тус айтырыгларының болгаш адырларының талазы-биле ангыаңгы үеледе үндүргүлеп турган дыка хөй санныг янзы-бүрү өске хоойлужудулга документилерин мырыңай-ла сөөлгү үеге чедир удуртулга болдурар ужурга таваржып келген, а көдээ Советтиң ажыл-чорудулгазының чамдык талаалары мырыңай корумчуттунмаан турган. Боттарының девискээрлеринде турар бүдүрүлгелериниң болгаш албан черлериниң ажылын углан-башкарарынга көдээ Советтер боттуу-биле дуза көргүзүп шыдаваын келгеннер, а бир эвес ындыг дузаны көргүзүп келген-даа болза, ол дорт эвес болгаш четчир хемчээлдиг эвес болуп турган, ол чорук бодунуң девискээринге күрүне эрге-чагыргазының бүрүн эргежиг органы болур Советтериниң ролюнга дүүшпейн келген.

Көдээ Советке чагыртпас бүдүрүлгелер-биле ооң харылаа байдалдары сөөлгү үеге чедир-ле тодазы-биле корумчуттунмайн турган. Көдээ Совет чүгле бодунуң чагырып турары албан черлерин, бүдүрүлгелерни болгаш организацияларны удуртур эвес, харын аңаа чагыртпас, ынчалзажок ооң девискээринде турар бүдүрүлгелерни, албан черлерин болгаш организацияларны бодунуң эрге хүлээлгезинин хемчээли-биле база хайгаараары чаа Дүрүмде көрдүнген.

Чаа Дүрүмүү ёзугаар көдээ Совет болза колхозтар, совхозтар, бригадалар, фермалар аразынга социалистиг чарыштын организакчызы болган турар ужурлуг. Көдээ Советтериниң колхозтарга дузалажы чогуур үезинде көргүзүп шыдаарын хандырар төлээде, көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң планнарының күүселдезиниң дугайында, колхозта ажылдың чоруп турарының дугайында колхоз баштаар черлериниң илеткелдерин дыңнап турар эргени оларга тывыскан. Бүдүрүлге планнарының күүселдезиниң дугайында көдээ Советтиң девискээринде турар совхозтарның директорларының илеткелдерин дыңнап турар эргени көдээ Советтерге тывыскан. Чүрт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге талазы-биле ажыл-чорудулгазын контрольдаар эргени көдээ Советтерге база тывыскан. Көдээ Советтер ам бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларның ажыл-агый ажыл-чорудулгазын чүгле хайгаараар эвес, чоннуң культура-амыдыралын хандырар талазы-биле оларның ажылын контрольдап болур болгаш контрольдаар-даа хүлээлгелиг.

Районга, обласка, крайга, республикага болгаш ниити эвилелге ужур-дузалыг айтырыгларны чугаалажып көөр болгаш боттарының саналдарын үстүнде турар органнарга киирер эргени Дүрүм көдээ Советтерге хандырып турар.

Айтырыг. Чаа Дүрүм көдээ Советтериниң мурнунда көдээ ажыл-агый талазы-биле кандыг сорулгаларны салып турарыл?

Харыы. Көдээ ажыл-агый талазы-биле көдээ Советтиң эргелери болгаш хүлээлгелери дыка улуг. Чаа Дүрүмүү ёзугаар көдээ Совет болза ниитиниң ажыл-агыйын хөгжүдеринге, хову болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдеринге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиеринге болгаш күш-ажылдың сагылга чурумун быжыглаарынга, колхозчуларның амыдыралының материалдыг болгаш культурлуг деннелин улам ыңай бедиеринге колхозтарны дузалаар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын сагыырының, а ол ышкаш, чер ажыглалының болгаш кажаа-херим чанының чер участоктарының хемчээлиниң дугайында хоойлужудулганы сагыырынга контрольду боттандырарын көдээ Советтерге Дүрүм хүлээндирип турар.

Көдээ ажыл-агый продуктуларын белеткээриниң планнарын колхозтарның доктааттынган хуусаларда күүседиринге контрольду боттандырар болгаш ол талазы-биле хемчег алыр эргени көдээ Советке тывыскан, көдээ Совет контрактацияның верээлерин болгаш ажыл-агыйның продуктуларын садып алырының планнарын күүседир дугайында белеткел органнарынга дузалаар хүлээлгелиг.

Ветеринарлыг болгаш зоотехниктиг чурумнарын база көдээ ажыл-агый үнүштериниң хоралакчылары-биле болгаш халдавырлыг аарыглар-биле демисежириниң хемчеглерин колхозтарның, совхозтарның болгаш түс-түс хамаатыларның күүседип турарын контрольдаар: күрүнеиң болгаш колхозтарның арга-арыгларын камгалаар дугайында хоойлужудулганы күүседип турарын болгаш арга-арыгларны шын ажыглаарын хайгаараар; ыяш олуртулгаларының планнарын күүседир дугайында колхозтарга, совхозтарга болгаш ыяш ажыл-агыйының черлеринге дузалаар; көдээ электростанцияларны тударынга болгаш чурттакчылыг черлерни электрижидеринге колхозтарга дузалаар эргени көдээ Советке тывыскан.

Айтырыг: Көдээ Советтиң үлетпүр талазы-биле сорулгалары кандыгыл?

Харыы: Көдээ Советтиң эргелери бо талазы-биле база-ла калбарган. Совет болза бодунуң девискээринде турар чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылынга контрольду боттандырар. Ындыг бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге ажыл-чорудулгазының, а ол ышкаш оларның ажылчын, албан-хаакчыларының культура-амыдырал хандырылгазының дугайында илеткелдерни дыңнаар эргени аңаа тывыскан.

Ус-тывышты, аңныырны болгаш балык ажылын хөгжүдеринге дузалаары, ниити нептерээн рудалыг эвес казымалдарны шын ажылдап кылырын хайгаараары, камгалалдың болгаш балык тудуушкунунуң чурумнарын күүседирин хайгаараары көдээ Советтиң ажыл-чорудулгазының бөлүүнге база кирер.

Көдээ Советтериниң бюджет дугайында эргелерин калбарткан болгаш тодаргайлаан чорук тус черниң ажыл-агый болгаш культура-политиктиг тургузуушкунун удуртур талазы-биле оларның ролюн бедиеринге улуг ужур-дузалыг. РСФСР-ниң Конституциязынга дүүштүр Дүрүмде айытканы болза көдээ Совет көдээ бюджетти болгаш ооң күүселдезиниң дугайында отчётту бадылаар. Көдээ бюджетте турып турар албан черлериниң сметаларын бадылаар, үндүрүп бердинген акша-хөрөңгини оларның ажылган турарын контрольдаар эрге ам көдээ Советте шилчээн. Ол албан черлерин акшаландырар, оларның ажылдакчыларынга шалыңны доктааттынган хуусааларында төлээрин хандырар хүлээлгени көдээ Советке дааскан.

Айтырыг. Улус өөредилгезиниң болгаш культура-чырыдыышкын ажылының талазы-биле көдээ Советтиң сорулгалары кандыгыл?

Харыы. Көдээ Совет хамыктың мурнунда бүгү-ниитиниң ыяавыла чеди чыл өөредилгезиниң дугайында хоойлуну күүседирин хандырар хүлээлгелиг. Школа назылыг уругларның үчёдүн чорудар, күш-ажылчы кижизидилгени, политехниктиг өөредилгени организастаарынга болгаш практиктиг ажыл-чорудулгага өөреникчилерни белеткээринге ол дузалаар. Ол сорулга-биле Совет болза школаларның, школа интернаттарының, уруглар бажыңнарының болгаш садтарының ажылын контрольдаар эргелиг.

Колхозтарның уруглар садтарын ажыдарынга, школа назыны четпээн уругларның албан черлерин калбартырынга Совет бүгү аргалар-биле дузалаар ужурлуг. Ада-иениң хайгааралы чок артып калган уругларны илередири болгаш оларның үчёдүн чорудары, ындыг уругларны уруглар бажыңнарынга тургузары азы оларны ажылчы чоннарның өг-бүлелерниң кижизидилгезинге бээри көдээ Советтиң хүлээлгези болуп турар.

Көдээ Совет бодунуң чагыргазында турар номчулга бажыңнарының, библиотекаларның, кызыл булуңнарның, клубтарның ажылын удуртур, бодунга чагыртпайн турар культура бажыңнарының, клубтарның болгаш библиотекаларның ажылын контрольдаар, ооң девискээринде турар культураның төөгүлүг турасскааларының болгаш камгалалдыг черлериниң бүрүн бүдүн болурун хайгаараар.

Көдээ эмнелгениң болгаш уругларның албан черлериниң ажылын контрольдаар эргени көдээ Советке тыпсыры Дүрүмде көрдүнген. Ооң-биле кады көдээ Совет болза чоннуң ортузунга танылыга ажылын болгаш санитар-профилактиктиг хемчеглерни чорудар талазы-биле кадык камгалал органнарынга дуза көргүзер, көдээниң спорт ниитилелериниң ажылынга дузалаар хүлээлгелиг.

Көдээ бюджетте турып турар школаларны, школа назыны четпээн уругларның албан черлерин болгаш көдээ Советке чагыртып турар культура-чырыдыышкын албан черлерин оттулар чүүл, чырыткы, дериг-хеременнер-биле хандырар, а ол ышкаш оларның бажыңнарының септелгезин кылыр, чаа школаларны, интернаттарны, школа назыны четпээн уругларның албан черлерин, клубтарның, номчулга бажыңнарының болгаш библиотекаларның чаа бажыңнарын тударынга дузалаар хүлээлгени көдээ Советке дааскан.

Көдээ Советтериниң чагыргазында турар культура-чырыдыышкын болгаш медицина албан черлериниң эргелекчилерин бадылаар, а ындыг болганда, албан дужаалындан хостаар эргени көдээ Советтерге Дүрүм тыпсып турар.

Айтырыг. Күрүнеиң корум чурумун болгаш хамаатыларның эргелерин камгалаар талазы-биле тодаргай сорулгаларны чаа Дүрүм көдээ Советтериниң мурнунда салып турар бе, кандыгыл?

Харыы. Ийе, көдээ Советтиң бо талазы-биле улуг сорулгалары Дүрүмде көрдүнген.

Көдээ Совет хамаатыларның билдириишкиннерин болгаш хомудалдарын хоойлуда доктааттынган хуусааларында көрүп, оларның дугайында эргежок чугула хемчеглерни ап, шагдааның участок төлөөзиниң ажылын контрольдап, колхозтарның, совхозтарның болгаш өске-даа күрүне база хөй-ниити ажыл-агыйларының тарылгаларын, ыяш олуртулгаларын камгалаарынга дузалап турар.

Колхозтар баштаар черлериниң болгаш колхозтар кежигүннериниң ниити хуралдарының шиитпирлери хоойлуга дүүшпейн барган таварылгада, ол шиитпирлерни күүседирин көдээ Совет ара соксадыр эргелиг. Ындыг шиитпирни ара соксадып каан, көдээ Совет ол дугайын ажылчы чоннар депутаттарының район Советиниң күүскомунга доп-дораан дыңнадыр.

Айтырыг. Чаа Дүрүм көдээ Советке үстүнде айтыттынган сорулгалардан ангыда, кандыг сорулгаларны хүлээдип турарыл?

Харыы. Ооң өске сорулгалар кончуг хөй.

Көдээ Совет ам бодунуң девискээринге чорудар культура-амыдырал тудуушкуннарының планын бадылаар, ооң ыңай ооң девискээринде күрүне органнарының болгаш хөй-ниити организацияларының чорудуп турар хемчеглерин күүседиринге ол дузалаар. Көдээге күрүне, кооператив болгаш колхоз садыын хөгжүдеринге дузалаары, садыг четкилерин шын таарыштыр тургузарын хайгаараары, магазиннерниң, столоваяларның, рыноктарның ажылын, садыгның чурумнарын оларның күүседирин, доктааттынган өртектерни сагыырын, садып алыкчыларны хандырарын контрольдаары көдээ Советтиң сорулгаларынга база кирип турар.

Көдээ Совет болза назылан кыраанныларга, азырадыкчызын чидиргеннерге, дайынның болгаш күш-ажылдың инвалидтеринге, шериг албанныларның болгаш өлген дайынчыларның өг-бүлелеринге хоойлу ёзугаар доктааттынган пенсияларны, пособиелерни тыпсырын чогуур ейүнде төлевилээринге болгаш төлеп бээринге база оларга доктааттынган чиигелделерни болгаш артык эргелерни тыпсырынга дузалаар; хөй уруглар-лыг болгаш ботиелерге дузаламчылар төлелгезин чорудар. Көдээ Совет инвалидтериниң, шериг-албанныларның болгаш өлген дайынчыларның өг-бүлезиниң кежигүннериниң күш-ажылга кирип алырынга дузалаар хүлээлгелиг.

Көдээ Совет ол ышкаш көдээ суурларны чаагайжыдарының, орук тудуунуң болгаш харылаанның талазы-биле улуг эргелерлиг болгаш хүлээлгелерлиг. Көдээде бүдүрүлгениң, культура-амыдыралдың черлериниң, колхозчуларның болгаш көдээ интеллигенцияның чурталга бажыңнарының тудуглары бооп көрбээн улуг хемчээл-биле калбарып турар амгы үе байдалдарда чаагайжыдылганың айтырыглары хөй-ниитиге дыка улуг ужур-дузалыг болуп турар. Ооң ужурундан чаа Дүрүм ёзугаар чурттакчылыг черлериниң тудуушкуннарының планнарын бадылаар болгаш ол планнарны сагып күүседирин контрольдаар эрге көдээ Советтерге шилчээн. Олар чаагайжыдылга талазы-биле бүгү-ле ажылдарны удуртур, көдээ суурларны, орук тарны ногаанчыдарын организастаар, чурталга бажыңнарының болгаш кажаа-херим тудугларының чогуур таарымчалыг болурун хайгаараар хүлээлгелиглер.

Көдээ Совет депутаттарының иштинден доктаамал комиссияларны соңгууру Дүрүмде көрдүнген, ол комиссиялар боттарының ажылынга колхозчулардан, ажылчыннардан, көдээ интеллигенциядан калбак активтерни киприштирип турар. Комиссияларның санын чер-черниң байдалындан база Советтериниң депутаттарының санындан хамаарыштыр доктаалыр.

Көдээ Советтиң депутадынга дээп болбазы Дүрүмде көрдүнген. Көдээ Советтиң чөпшээрели чокка, а сессиялар аразында — Советтиң күүсекчи комитединиң чөпшээрели чокка ону суд харыысалгазынга киприп, азы тудуп хоругдап болбас.

Чаа Дүрүмүү ёзугаар көдээ Советтиң депутады Советтиң күүсекчи комитединден, а ол ышкаш көдээ организацияларының болгаш албан черлериниң удуртукчуларындан сессияга негелде кылыр эргелиг. Депутаттың негелдезинге харыыны ол-ла сессияга берген турар ужурлуг. Бир эвес ол аңаа болдунмас болза харыы бээриниң хуусаазын Совет доктаадыр. Көдээ Советтиң депутадының негелде кылыр эргезин хоойлу ёзугаар быжыглаан чорук, депутаттың идепкейин чугаа чок бедидер болгаш Советтиң контролюнуң адаанда турар, аңаа отчёттуг органнарын, албан черлериниң, бүдүрүлгелериниң, албан-дужаалдыг кижилериниң ажылынга Советтиң дузалаарынга ажыктыг арга болур.

Көдээ Советтиң сессияларын бо үеге чедир-ле көдээ Советтиң даргазы чыылдырып, ооң хуралдарын база-ла ол болу чорудуп келген. Чаа Дүрүмүү ёзугаар көдээ Советтиң сессияларын көдээ Советтиң күүсекчи комитеди чыылдырар. Сессияның хуралдарын чорудары-биле көдээ Советтиң сессия бүрүзүнге дарга биле секретарьны соңгуур.

РСФСР-ниң көдээ Советиниң дугайында чаа Дүрүм, күрүне эрге-чагыргазының көдээ органы болур көдээ Советтиң ролюн бедиеринге идиг болуп турар.

Автомашиналар оруунуң септелгезинче кичээнгей салыр

Автомобиль болгаш чазаглыг орук-тарның область эргелелиниң Кызыл хоорайда болгаш районнарда ажылдакчыларының чөвүлел хуралы чоокта чаа болуп эткен. 1957 чылда орук тудуунуң база септелгезинин түннелдерин болгаш 1958 чылда сорулгаларның дугайында эргелелдиң начальниги эш Ениактың илеткелин чөвүлел хуралдың киржикчилери дыңнап чугаалашкан.

Автомашиналар орук-тарының болгаш көвүрүглериниң тудуунуң база септелгезиниң талазы-биле эткен чылын чамдык ажылдар кылдынган. Областың барын талакы районнары-биле харылаажырының кол оруун асфальтылаар ажылды элээн дүргедеткен, обласка ужур-дузалыг орук-тарга ниитизи-биле 587 метр узун дурттуг көвүрүглерни, ооң иштинде Тес-Хемни кежилдир улуг көвүрүгни тудуп кылган.

Кылдынган ажылдар-биле чергелештир, орук тудуунда база септелгезинде улуг четпестериниң барын чөвүлел хурал илереткен. Орук тудуунга база септелгезинге ажылчы чоннарның киржилгезин областың чамдык районнарының күүскомнары, чер-чер Советтери дыка четпес организастаан. Автомашиналар оруун септээр планны Улуг-Хем (орук тудуунуң мастери эш Савенко), Эрзин (эш Өлзей), Таңды (эш Муравьев) районнар ыракта чедир күүсетпээн.

Ылаңгыя районнар төптери-биле колхозтар аразының автомашиналар оруунуң септелгезин дыка четпес чорудуп турар. Ол чорук колхозтарның автомашиналарын хуусаа бетинде ажыглаан үндүреринге чедирип турарын чөвүлел хуралдың киржикчилери буруу шаан демдеглээн. Боттарының девискээринде орук-тарны септээринче чамдык колхозтарның баштаар черлери чогуур кичээнгейни угландырбайн келген.

Орук-тар, көвүрүглер тудуунуң база септелгезинин талазы-биле улуг ажылдарны кылыры 1958 чылда негеттинип турар. Кызыл—Тээли аразының машина оруун Элегес-Аксыңдан Кызыл-Хаваккa чедир асфальтылаар, Хайыракандан Адар-Төшке чедир алгыдып сай төгер ажылдарны бо чылын боттандырар.

Көвүрүглер септелгезинин база тудуунуң талазы-биле улуг ажылдарны кылыр 1958 чылда негеттинип турар. Ылаңгыя Эрзин хемни кежилдир көвүрүгну тудар, Элегес-Аксының, Хемчикти кежилдир Ак-Довуракты көвүрүглериниң капитал септелгезин бо чылын чорудар. Автомашиналар оруун, көвүрүглерни тудар база септээр талазы-биле планнарны чедиишкинниг күүседири бар техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарындан, орук тудуу болгаш септелгезинде ышкаш ындыг чугула ажылды хүн-бүрүде тодаргай удуртурундан, аңаа ажылчы чоннарны калбаа-биле киприштиреринден кол хамааржыр дээрзин чөвүлел хурал демдеглээн.

Почта чедирилгезиниң графигин үзүктелиишкин чок боттандырар

Совет эрге-чагырганың чылдарында телефон, телеграф харылаазы болгаш радиожудулга Тыва автономнуг областа дыка сайзыраан. Хөй-хөй колхозчу суурларны радиожуткан болгаш телефончуткан.

Областа харылаанның 34 салбырлары ажылдап турар. Районнар төптери-биле телеграф харылаазын, түс-түс харылаа конторалар-ынче почта чедирилгезин эки-житкен.

Областың харылаа эргелелиниң бүдүрүлгелери 1957 чылда болгаш бо чылдың январьда орулгалар планын күүсеткен. Бо талазы-биле Тоора-Хемниң, Шагаан-Арыгның, Туранның, Чадаананың харылаа конторалары эки түннелдерлиг болган.

Колхозтар почтаны мооң мурнунда харылаанның район контораларындан ап турган болза, ам областың харылаа эргелелиниң чер-черде организастаан харылаа салбырларын дамчыштыр ап турар апарган. Ол чорук ажылчы чоннарның солуннарын, журналдарын, чагааларын дүрген чедиреринге дыка идиглиг болган.

Харылаа салбырларындан почтаны чедип алыр талазы-биле харылаа конторалары-биле керээлерин элээн хөй колхозтарның баштаар черлери эки күүседип турар. Чижээ, Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң (даргазы эш Шаалы), Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» (даргазы эш Доктугу), «Большевик» (даргазы эш Төгүс), Тес-Хем районнуң «Ак-Эрик» (даргазы эш Чадамба) көдээ ажыл-агый артельдериниң баштаар черлери харылаа конторалары-биле чарган керээлерин эки күүседип, почта тарадылгазын үлегерлиг организастап турарлар. Үстүнде көдээ ажыл-агый артельдериниң почтальоннары ажылчы чоннарның чагаан солуннарын, журналдарын, оларга келген чагааларны, телеграммаларны, акша шилчидилгелерин, посылкаларны саадатпайн дүрген чедирип берип турар. Ол ышкаш Чаа-Хөл районнуң «Найырал» колхозта Кыргыс, Бин-Хемниң «Кызыл сылдыс» колхозта Оюн Долзаптаа, Барыын-Хемчиктиң «Ленин оруу» көдээ ажыл-агый артелинде Доңпак-Кара ышкаш ак-сеткилдиг ажылдап турар почтальоннар бистиң областың колхозтарында хөй.

Ажылчы чоннарның ортузунга почта тарадылгазын эки-жидериниче угландыр ап чоруткан чамдык хемчеглер-биле чергелештир бо ажылда бар улуг четпестерни демдеглээри чугула. Почта чедирилгелиниң талазы-биле боттарының керээлиг хүлээлгелерин областа чамдык колхозтарның баштаар черлери ыракта четпес күүседип турар. Чижээ, Тес-Хемниң Ленин аттыг, «Чодураа», Улуг-Хемде «СЭКП-ниң XIX съездизи», «Чодураа», «Эйлиг-Хем», «СЭКП-ниң XX съездизи» колхозтарның баштаар черлери почта тарадыр графиктерин үреп, почтальоннарны үргүлчү солуп, чамдыкта оларны өске ажылдарже томуйлап, транспорт-биле хандырбайн турар.

Харылаанның чамдык район конторалары-ның начальниктери почта чедирилгезин эки-жидериниң хемчеглерин албайн база колхозтар-биле чарган керээлериниң күүселдезин үргүлчү хынаайн, колхозтар баштаар черлери-биле сырый харылаанны тутпайн турар. Ол ышкаш чамдык колхозтарда партия эге организацияларының секретарьлары, чер-чер Советтериниң чамдык даргалары почта тарадылгазын эки-жидер дугайында айтырыгны сонуургаш көрөйн турар.

Колхозтарже почта чедирилгезиниң керээлерин чарар ажылды ам колдуунда доокан. Харылаанның район конторалары-ның болгаш чер-черде салбырларының начальниктериниң бо талазы-биле чугула сорулгазы чүдел диже, колхозтар-биле чарган керээлериниң күүселдезин үргүлчү хынаарында, колхозтар баштаар черлери-биле хүн-бүрүнүң харылаазының тургузарында болур.

Колхозтар баштаар черлери почтальоннарның материалдыг сонуургалын бедидип, почтаны үзүктел чок чедирерин хандырып, чоннуң чагаан солуннарын, журналдарын, оларга келген чагааларны, телеграммаларны, акша шилчидилгелерин, посылкаларны саат чок чедирерин хандырар хүлээлгелиг.

Почта чедирилгезиниң графигин үзүктелиишкин чок күүседири—харылаанның бүгү ажылдакчыларының, чер-черниң партия, совет, комсомол организацияларының, колхозтар баштаар черлериниң чугула сорулгазы.

М. ЧАМЗЫРЫН,
областы харылаа эргелелиниң инструктору.

НОМЧУКЧУЛАРНЫН БИСКЕ БИЖИП ТУРАРЫ

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» колхозу 18 кара дилгилер садып алган. Дилги фермазын колхоз төвүнден ыран черде ныыган. Ында ийи өрээл баңыңны тудуп, дилгилерни ажаап тургузарынга таарыштыр дерээн. Колхоз баштаар чери дилгилерни ажаарынга колхозчу Мулихинни томуйлаан.

К. ОЙДУП-ООЛ.

* * *

Чөөн-Хемчик райпэзунуң белеткелдер конторазының «Искра» болгаш «Кызыл тараачын» колхозтарда агентизи Ончия бо аңныыр сезонунда 40000 рубльдиң өлүүн киирип алган. Колхозчу аңчылар Дамба биле Хүлербоо олар Ончияга 2000 — 3000 рубльдиң өлүүн киргеннер.

М. БАДЫ.

* * *

Барыын-Хемчик районнуң «Комсомол 30 чылы» колхозунда радио дамчыдылгазы доктаамал болуп турар. Радист А. Глазков үш чыл ажылдап, радио белдириниң техниказын хынамчалыг көрүп, бүгү шугумнарны бажың бүрүзүнге чедир хынап турар. Колхоз баштаар чери Глазковтуң ажылын улуу-биле үнелеп, ону наш удаа шаңнаан болгаш колхозчулар мактап келген.

С. САЙЫН-БЕЛЕК.

* * *

Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң Бора-Шайда, Улаатайда мал ыыштаглаларында хөй кадарчылары Чыпсың-оол, Хүртең-оол олар малды ыыштан менди ажырар дээш бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Малчыннар чүм одарларны камнап, күжү арган хойларга болгаш хураганнарга немелде чемнерни берип турар.

М. КЫЗЫЛ-ООЛ.

БАШКЫ-БИЛЕ ПИОНЕР ОРГАНИЗАЦИЯЗЫ

Уругларны коммунистиг болгаш күш-ажылчы чаңчылларга, Совет Төрээн чуртунга болгаш Коммунистиг партияга кызыгаар чок бердинген кылдыр кижизидер талазы-биле пионер дружиналары болгаш отрядтары элээн ажылларны чорутканы ВЛКСМ Төп Комитединиң VIII пленумунга демдеглээн.

Дыка хөй пионер дружиналарының болгаш отрядтарының амыдыралы хөй талалыг, солун болгаш утка-шынарлыг апарган. Ооң-биле кады пионер организацияларының ажылында улуг четпестер барын пленум демдеглээн. Чижээ, хөй-хөй пионерлериниң өөредилгези болгаш чуруму кошкак. Чамдык школаларга пионер организациялары идепкейлиг эвес турган болгаш оларның ажылын башкылар-биле улуг вожатыйлар солуп турганнар. Ол четпестерни чайладырының аргаларын пленум тодаргай айыткан. Ынчангаш школаларның, башкыларның болгаш комсомол организацияларының мурнунда улуг сорулгалар салдынган.

Пленумнуң айтыышкыннарынга үндезилээш, бистиң школаның чорудуп келген ажылының хевирлерин чугаалаксаа тур мен. Бистиң эге школада өөреникчилериниң саны ындыг хөй эвес, 280 кижи. Ынчангаш школа көдээ школаларга дөмей болгаш ында чоруттунуп турар, ажылдың хевири база бир янзы. Школада ажылындан хостаттырган тускай пионер вожатыйы чок. Бисте улуг вожатыйының хүлээлгезин башкы Старкова күүседип турар.

Пионер ажылында аар-саар бичии ажылдар чок, а шупту чугула болгаш парын болур. Ынчангаш ажыл бүрүзүн чорударда кичээнгейлиг болгаш хынамчалыг болур.

Аныяк пионер болуру бичии школачы бүрүзүнүң улуг күзели. Пионерге уругларны хүлээп алырының чурумун база пленум өскерткен. Пионерге уругларны кончуг байырлалдыг байдалга хүлээп алыр. Кызыл партизаннарга турасскаалдарның чаныга ийикпе азы ажылчыннар клубтарынга, музейлерге бичии уругларны пионерге хүлээп алыры чугула. Пионерге школачы кирер дээде ол дугайын вожатыйга дыңнадыр, а вожатый ооң башкызы-биле ыяавыла чугаалажыр ужурлуг.

Школачыларны пионерге белеткээр талазы-биле башкы биле вожатый кандыг ажылларны чорударыл? Олар пионерниң галстугунуң болгаш демдээниң ужур-утказының, пионержи салюттарының дугайын чугаалап, беседаларны чорудар. Ол түүлдер болза, колдуунда-ла колхоз шөлдеринге, школа чанында участокка пионерлериниң ажылының, бот-боттарының өөредилгезинге канчаар дузалажып турарының, школачы амыдыралының дугайында пионерлериниң чугаалары болур ужурлуг.

Пионер ажылының кол хевири болза, пионерлер чыыжы болгаш оларның хөй ниити ажылынга идепкейлиг киржири болур. Чижээ, чапсарларны хөгүүр эртиерин организастаары, ажыглал чок саазыннарны болгаш демир-дес аймаанның чыылдазын чорудары, бичии уругларга дузалаары дээш оон-даа өске хөй хевирлер. Уругларның боттарының идепкейлиг киржилгези чокка пионер ажылы солун эвес болгаш чалгааранчыг болуру чугаа чок. Уругларның амыдыралын болгаш сонуургалдарын өөренип көрүп, аңаа дүүштүр планны тургузар. Чыышка белеткелди эки чорудар. Уругларның сонуургаан түүлдерин ыяавыла киирер. Чыышка материалды уруглар боттары шилип алыр, а вожатый биле башкы уруглар ону шын эртирлин дээш оларга сүмелер-биле дузалаар.

Бистиң школаның бир отрядынга «Пионериң сөзү чидиг болгаш чайгылыш чок болур» деп чыыш эртирген. Пионер вожатыйы бистиң Төрээн чуртувустуң шылгарангай кижилериниң дугайын чугаалаан. Ооң соонда уруглар боттарының номчаан номнарындан, көрген киноларындан болгаш школачы амыдыралындан ындыг чижектерни чугаалааннар. Ынчангаш «Сөглээн сөзүнге эе бол» деп түннелди кылганнар.

Ол ышкаш «Пионер, ажылгыр тулунгур бол» деп темага чыыш кылгаш Кызылдың № 2 школазының ада-иелери-биле пионерлерин чалаан. Ол чыышты дорт дугаар класстың өөреникчилери белеткээн. Дөртү классчылар аалчыларынга чүү кылып өөренип алганын көргүскеннер. Ол ышкаш өөктер, тон аскыларын болгаш мөмүдуруктарны илип, уктарны септей тыртып алырын көргүскеннер.

Уруглар ам Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флотунуң 40 чыл болган ооңга аалар болдурган чыышка белеткенип турарлар. Ындыг чыышка пионерлер хамааты болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилерин чалап алырлар. Олар уруглар Совет Армияның канчаар тургустунганының, шериглерниң маадырлыг чоруктарының дугайын чугаалап бээрлер. Ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның болгаш бүдүрүлгелериниң мурнакчыларын чалап алган чыыштарының солун болуру чугаа чок.

Пионер активин шын шилип алган болгаш ооң өөредилгезин эки организастаан школада пионер ажылының эки болуру чугаа чок. Пионерлер ортузунга ажыл чорударда оларның назы-харын, онза байдалдарын база ылган билири чугула. Эн бичии школачыларга тоолдар номчуур, а элээн улгады берген пионерлерге номчаанны чогаалдарының маадырларының дугайын чугаалажырын сүмелээр.

Башкыларның болгаш класс удуртукчуларының пионер организацияларының ажылынга киржири уруглар-га-даа, башкылар, бистерге-даа өзүп орар чаштарны өөредир болгаш кижизидер хөрөкке дыка дузалыг. Пионер ажылынга уруглар-ны боттарын калбаа-биле хаара тудуп, оларның санал-оналдарынга үргүлчү даянып турар болза, ам дружиналарның-даа, отрядтарның-даа ажылы солун болур. Бо хөрөкке башкыларның ролю база улуг.

Е. ЛУБОШНИКОВА,
Кызылдың № 5 школазының башкызы.

ЭШ МАРСЕЛЬ КАШЕННИ ОРНУКШУТКАНЫ

ПАРИЖ. (СЭТА). Француз болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкининиң шылгарангай ажылдавчызы Марсель Кашенни Франциянып ажылчы чоннары февраль 15-те сөөлгү орукче үдээннер. Марсель Кашенниң мага-бодун салган хааржакты тургускан «Юманите» солуннуң редакциязының бажыңынче француз найыслалдың болгаш чуртүн өске-даа хоорайларының мун-мун ажылчы чоннары шуужуп чоруп турганнар.

СЭКП ТК-ның Президиум кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары М. А. Суслов болгаш СЭКП ТК-ның кежигүнү И. В. Капитонов составтыг Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң төлөөлери Марсель Кашенниң мага-бодун салган хааржакка эртенгиниң 11 шакта мындыг бижиктиг чечекти салган: «Француз Коммунистиг партияның үндезилекчилериниң бирөзү эш Марсель Кашенге СЭКП ТК-дан». СЭКП ТК-ның төлөөлериниң кежигүннери хүндүлүг таңнылга турганнар. «Правда» солуннуң редакциязындан база Марсель Кашенниң хааржаанга чечек салган.

Марсель Кашенниң мага-бодун салган хааржакты «Юманите» солуннуң редакциязындан үндүреринiң мурнуу чарыында ол бажыңның баарынга он-он мун парижчилер чыглып келгеннер. Республика гвардиязының кезектери аңаа парад хевин кеткен чыскаалышкан турган. Франциянып Национал хуралының даргазы Ле Трокер янзы-бүрү политиктиг партиялардан депутаттарга үдедип алгаш, 14 шак 30 минута турда Марсель Кашенниң мага-боду-биле ёзулажып чарылган.

Марсель Кашенниң кызыл тук-биле болгаш француз тук-биле шыптынган мага-бодун салган хааржакты «Юманите» солуннуң редакциязының бажыңындан үндүрүп келген болгаш катафалк кырынга тургускан. Республиканчы гвардияның кезектери Марсель Кашенге шеригниң дээди ёзулалын кылганнар.

Кажыдал кылажын тук тудукчуларының улуг бөлүү баштаан. Мөчээн кижиниң хааржаанын соо-биле төрелдери болгаш чоок кижилери; Франциянып Коммунистиг партиязының ТК-зының кежигүннери болгаш «Юманите» солуннуң ажылдакчылары, акы-дүмэ коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлөөлери, Франциянып Коммунистиг партиязының хоочун кижилери, Франциянып Национал хуралының депутаттары, республиканың чөвүлелиниң кежигүннери, Франциянып Коммунистиг партиязының чер-чер организацияларындан төлөөлер, аныяктарның коммунистиг эвилелиниң, Франциянып кыстар эвилелиниң болгаш өске-даа хөй-хөй организацияларның төлөөлекчилери чорупаннар.

Кажыдалдың барык 5 километр шейлүгеи кылажы «Юманите» солуннуң редакциязыдан Республика шөлүн болгаш Бастилия шөлүн таварты Пер-Лашез хөөрүнче угландыр чорупкан.

Кажыдал кылажының баштайгы колонназы 16 шак 30 минута турда Пер-Лашез хөөрже кирер черниң мурнунда шөлге чеде берген.

Марсель Кашенниң мага-бодун салган хааржакты шөлдүң ортузунда бедик индир-биле кожа кажыдал бедиктээжинге тургускан.

Кажыдал митингизин ажыткан. Франциянып Коммунистиг партиязының ТК-зының Политбюро кежигүнү, «Юманите» солуннуң директорунуң оралакчызы Этьен Фажонга сөс берген.

Франциянып Коммунистиг партиязы болдунуң шылгарангай үндезилекчилериниң бирөзү, бодунуң эң хоочун шынчы ажылдакчызын чидирген деп эш Э. Фажон чугаалаан. Марсель Кашенниң мөчээн чоруу оон болдунуң амыдырал чурталгазын бергени бүгү ажылчын ангының, оон онза ажык-дузазын чедирип чорааны бүгү Францияны, бодунуң эн-не идепкейлиг болгаш хүндүткелдиг ажылдакчыларының бирөзү болуп чораан делегейниң бүгү ажылчын шимчээшкинин кажыдаткан.

Ам Марсель Кашенниң чүрээ моон ыңай сокпас. Марсель Кашен-биле чарлышкынның бо минуталарында оон удуртуп, ынакшыл болгаш бүгү-ле күштери-биле бараан болуп, бодунуң эң эки күзелиг хүн-бүрү берип чорааны «Юманите» солундан аңаа таңгыракты берип тур мен.

Франциянып Коммунистиг партиязының ТК-зының Политбюро кежигүнү, ФКП ТК-ның секретары Жак Дюкло индирге үнүп келген. Франциянып Коммунистиг партиязының үндезилекчизи болгаш ТК-ның Политбюро кежигүнү база «Юманите» солуннуң директору Марсель Кашенниң алдарлыг амыдыралчы оруунуң дугайын ол чугаалаан.

Түңнелинде Ж. Дюклонуң чугаалааны болза:

Марсель Кашенниң мөчээни-биле холбаштыр делегейниң ажылчын шимчээшкини ханы кажыдап турар. Бүгү чуртарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларындан бистерниң алганызыс чагаалар ол дугайын херечилеп турар.

Социализм биле коммунизмнин улуг хөрөө дээш демиселчилер база-ла бистер ышкаш Марсель Кашен дугайында кажыдап турар, чүге дээрге Марсель Кашен чүгле Франциянып Коммунистиг партиязынга эвес, харын делегейнин ажылчын шимчээшкининге бараан болуп чораан.

Марсель Кашенни сөөлгү орукче үдеп келген бо кайгамчык хөй кижилерниң мурнунга, Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязының төлөөлекчилери баштадыр мында турар акы-дүнма партияларның төлөөлекчилеринге Франциянып Коммунистиг партиязының Төп Комитединин өмүнээзинден байыр чедирип тур мен.

Бистернин-биле калы кажыдап турар ажылдакчыларга болгаш организацияларга Төп Комитеттиң өмүнээзинден өөрүп четириишкинни илергейлеп, Марсель Кашенниң уругларынга болгаш бүгү өг-бүлезиниң уруг-дарыынга чүректиң ханызындан эп-сеткил каттыштырылгазын бүзүредип тур мен.

Чарылдывыс Марсель Кашен!

Бодуңарның холуңарга быжыг тудуп чораанынар коммунизмниң тиилелгези дээш демиселдиң түгүн бедик тудар бис. Франциянып болгаш кижи төрелгетениң эрге-ажыктарынга таарыштыр силернин күзеп чораанынар чырыткылыг келир үени даартагы хүннүң ёзулуг байырлалдыг чүүлү болдурар бис.

Чарлыылы Марсель! Ыржым шөлээн удунар! Силернин демиселиңнерни үргүлчүлеп тур бис.

Кажыдал митингизи доозулган. Парижтиң хоорай транспортунуң ажылчыннарынын оркестри «Марсельезаны» болгаш пролетаржы гимн «Интернационалды» күүсеткен.

Митинг доозулганының соонда Марсель Кашенниң мага-бодун салган хааржакты хөөрге эккелген болгаш мөчээн кижиниң кайгамчык улуг портрединиң баарынга тургускан.

Француз ажылчы чоннар Марсель Кашенниң мага-бодун салган хааржактың баарынга орай-дүнеге чедир шуужуп чоруп турган.

Эш Марсель Кашенни коммунарларның ханазында орнукшуткан.

(СЭТА)

Тунистиң Сакиет-Сиди-Юсеф суурунче француз ужар-чүүлдүн халдааны-биле холбаштыр бодунуң сагыш човаашкынын Совет чазак Француз чазакка илергейлээн

ПАРИЖ. (СЭТА). ССРЭ-ниң элчини февраль 15-те Франциянып даштыкы херектер министринге чораан болгаш Каттышкан Нациялар Организациязының кежигүнү болуп турар хамаарышпас Тунис күрүнеже француз ужар-чүүлдүн халдааның фактызы-биле болгаш Тунистин Сакиет-Сиди-Юсеф суурун бомбалааны-биле холбаштыр Москвада улуу-биле сагыш човаап турарын аңаа медеглээни Парижте билдингир апарган. Маргылдаалыг айтырыгларны КНО-нуң Уставының ёзузунга болгаш бүгү-ниити тайбының эргеажыктарынга чөрүштүр күш-биле шиитпирлээриниң аргазын шиитпирлиг бууруу шаап турарын Совет чазак каш-даа удаа медеглеп келген. Сонгу Африкага болгаш Чер ортузу далайның районунга тайбыңны хевээр артырарынга ССРЭ-ниң ханы сонуургалдыы-биле холбаштыр Совет чазактың илередип турар сагыш човаашкынын Франциянып чазаа шын билип алыр боор деп, Москвада идегел салып турарын совет элчин онзалап демдеглээн.

Сирияның чазаанга удур сүлчээнин киржикчилерин шииткени

ДАМАСК. (СЭТА). АКШ-тын империалистеринге күткүдүп алгаш, чоокта чаз Сирияның чазаанга удур сүлчээ кылып турганнарның киржикчилериниң хөрөөнин талазы-биле шериг судунуң шииткелин ында чарлаан. Ол сүлчээниң идепкейлии Фадлулл Абу Мансурну өлүрүп шаажылаар деп шииткен, өске дөрт кижини, оон иштинде мурнундагы сирий диктатор Адиб Шишиклини бүгү назынында кара бажыңга хоругдаар деп шииткен (чок черинге). Сүлчээнин өске киржикчилерин янзы-бүрү хуусааларда кара-бажыңнаар деп шииткен.

ПОЛЬША-АМЕРИК ЭКОНОМИКТИГ ДУГУРЖУЛГА

ВАРШАВА, 16. (СЭТА). Вашингтонга ат салдынган Польша биле АКШ-тың арызында экономиктиг дугуржулганың текстизин бөгүн польша солуннарда парлаан.

Чаа экономиктиг дугуржулга болза Каттышкан Штаттар польша акшага ниити түңү 73 миллион доллар өртектиг кызылтасты, хөвеени болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бараанарын Польшага садарын көрүп турар, америк садыг судноларынга ол продуктуларны чедирериниң өртээн ол түңде база киирип турар.

Экспорт-импорт банкызының киржилгези-биле Польша Американың Каттышкан Штаттарындан көдээ ажыл-агый продуктуларын, чиг-эттиң чамдык хевирлерин, машиналарның болгаш дериг-херекселеднрниң янзы-бүрү хевирлерин садып алырынга, ол ышкаш транспорт чарыгдалдарынга 25 миллион доллар түңүг чээлини берип турар. Чээлини чылда 4,5 хуу өзүлделиг кылдыр үндүрүп берип турар болгаш ону 1963 чылдан эгелээш 20 чыл иштинде доллар-биле эгиткен турар.

Кышкы арыг

Фотоэтюд С. Феоктистовтуу.

Олег Гончаренко—делегей чемпиону

ХЕЛЬСИНКИ, 16. (СЭТА). Конькиге дүрген маңнаарының талазы-биле делегейниң 1958 чылдагы чемпиону атты чаалап алыр дээш конькиниң хөй хевирлиг маргылдааларының бирөзү — он километрге совет спортчулар В. Шилыковский биле О. Гончаренко оларның демисели чидиг болган. Ийиги эзлчегде маңнаан Шилыковский ол дистанцияны 17 минута 17,1 секундада эрткен. Оон соонда О. Гончаренко биле норвег Т. Сейерстен чарышкан. Он километрге эң эки үени 17 минута 08,3 секунда К. Юхеннесен (Норвегия) көргүскен. Ийи дугаарында Т. Сейерстен (Норвегия), оон шагы 17 минута 10,8 секунда, үшкүзүнде О. Гончаренко, а дөрт дугаарында В. Шилыковский.

Бүгү дөрт дистанцияларның ниити түңү-биле делегей чемпиону болган, О. Гончаренко бирги черде барган. Оон алган саны—193,905.

Ийиги черни 194,105 санныг В. Шилыковский алган. Үшкү черде 195,773 санныг Р. Ос (Норвегия), дөртү черде 196,592 санныг Кунерт (ГДР), бешки черде К. Юханнесен (Норвегия) болган.

Маргылдааларның кол судьязы Паркинпен тиилекчи болган О. Гончаренкога чечек кедирген. Тиилекчиге алдар кылдыр Совет Эвилелиниң күрүне Гимнизин ырлаткан болгаш ССРЭ-ниң күрүне түгүн көдүрген.

«Шынның» материалдарының изи-биле

Түңнелдер оон дээре болур турган

Таңды районнуң колхозтары эрткен чылын тудуг ыяжы белеткээр ажылды багай организастааш планда көрдүнген тудугларны күүсетпээнинiң, бо чылдың тудуг ыяжы белеткээринче кичээнгей салбайн турарының дугайында эш С. Тамбаның «Түңнелдер оон дээре болур турган» деп эгелиг корреспонденциязы бо чылдың январьда үнген «Шынга» парлаттынган.

Ажылчы чоннар депутаттарының Таңды райкүүскомнуң даргазының оралакчызы эш Т. Нурзаттың редакциядa дыңатканы болза, колхозтарда тудуг ыяжы белеткээр бригадаларны четчелеп тургускан, оларда 215 кижини, 90 аътты, 15 автомашинаны быжыглаан, бо чылдың тудугларынга ыяш белеткелин районнуң колхозтарында ам чоруда берген.

Парлаттынмаан чагааларның изи-биле

Тожу районнуң «Май бири» колхозунда клубтуң эргелекчизи эш Чараш-оол эрткен чылын клубтуң септелгезин кылдырган, аңаа көрдүнген акшаны боду ажыглаанын илередип, көдээ номчукчу бистиң «Шын» солун редакциязына бижээн.

Редакцияның чоруткан материалынга СЭКП Тожу райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизинiң эргелекчизи эш Г. Ачытының харыылааны болза, номчукчунуң айыткан фактылары хыналдадан шын болган. Хөй ниитинiң хөренгизин хуузунда ажыглап, буруулуг херек кылган Чараш-оолду ажылындан дүжүргеш судка берген.

Делегей байдалының ДОПЧУЛДАЛЫ

КОРЕЯНЫ КАТТЫШТЫРАРЫНГА КЫМ УДУРЛАНЫП ТУРАРЫЛ

Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазаа чоокта чаа медеглел кылган, Кореяны тайбың каттыштырар дугайында айтырыгны база катап тургускан. Ол сорулганы чедип алыр төлөде соңгаарладып болбас дараазынлагы хемчегларни: Мурнуу болгаш Соңгу Кореядан даштыкы бүгү шериглерни харугда үндүрерин; чоннуң демократтыг эргелерин болгаш турасорук илергейлээриниң хостуун хандырбышаан, Кореяның ниити хостуг соңгулдаларын доктааткан үезинде чорударын; чурттуң ийи кезектериниң аразынга экономиктиг болгаш культурлуг солчулга дугайында чугаалажыышкыннарны эгелээрин; Соңгу болгаш Мурнуу Кореяның чепсектиг күштериниң улуг кызыырылдазын чоокку үеде чорударын КУДР-ниң чазаа саналдап турар.

Бо хемчегларни боттандырары Кореяның чаңгыс эвин хандырарының болгаш Ыраккы Чөөн чүкке тайбыңны камгалаарының хөрөөнге улуг салыышкын болган турар дээрзинге чигзинишкин турбас. КУДР-ниң чазаанның инициативазын түүлдүг деп көрбүшаан, Кыдат Улус Республиканың чазаа КУДР-ден Кыдаттың улусчу эки-турачыларын үндүрер дугайында консультацияларны эгелээринге беленин илергейлээн, а ол ышкаш бодунуң шериглерин Мурнуу Кореядан үндүрүп алыр сорулга-биле шак ыңдыг базымны кылган турарын АКШ-тың чазаандан негээн.

Кореяга түр тайбынчыдылганы чарганындан соңгаар эрткен үш ажыг чылдарның үези чуртту каттыштырарынга бүгү корей улус сонуургалдыг дээрзин көргүскен. Ол үндезин айтырыңы таарыштыр шиитпирлээр талазы-биле КУДР-ниң чазаа чугула базымнарны чаңгыс эвес удаа кылган. Ол базымнарны улус массалар калбай-биле деткээннер. Ыңдыг болза-даа АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери болгаш лисынманчы бөлүк корей улустуң тура-соруун шуут-ла херекке албайн, чуртту каттыштырар дугайында айтырыгны тайбың шиитпирлээринге чүүл-бүрү эрга-биле удурланып турар. Олар Кореяның чарлыышкынын ажып эрттеринге эвес, харын КУДР-ге удур чаа авантюраларны белеткээринге сонуургалдыглар.

Кореяга тайбынчыдылга дугайында дугуржулганың кол-кол чүүлдерин үревишаан, американнар Мурнуу Кореяже хөй сэнныг чепсекти, оон иштинде атомнуг-даа чепсекти киир сөөрттүп, лисынманчы армияның санын көвүдедип, чепсээн дүжүрген шугумну үргүлчү үреп турар. Кореяга дайынны сөскаткан үеден бээр америк самолеттар Соңгу Кореяның агаар кызыгаарын 600 чыгам катап үрер киргеи. КУДР-ниң чазаанның хөй санныг удурланыышкыннары харыы чок арттып турар.

Мурнуу Кореяда чепсээн дүжүргеи шугумдан ырак эвес черге чоокта чаа америк болгаш лисынманчы шериглерниң шериг талазы-биле атомнуг дайынга хамаарыштыр өредилгелери болган. Өредилгелериниң улуртукчузу америк генерал Трудо ол өредилгелериниң кол сорулгазы болза шавар халдаашкынга «ядролуг соңгужу күштүн шенелдези» болган деп шуут медеглээн. Мурнуу Кореяны атомнуг чепсектиң болгаш боду башкарттынар ракеталыг снарядтарның америк баазазы болдурар дээр АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң бодалынга Ли Сын Ман ажыыбиле байыр чедирип турар. Ол мынча деп чөнгэлиг медегдеп турар: «Корей Республиканың (тодаргайлаарга Мурнуу Кореяның) армиязында офицерлерни болгаш солдаттарны атомнуг дайынны чорударынга белеткээр үе келген».

Кореяда тайбыңчыдылга дээш хайгаарал талазы-биле нейтралдыг комиссияның Мурнуу Кореяга бодунуң ажылын соксадырынче америк шериг эрге-чагыргалары албадапкан. Ол чүдек-бужар үүлгедигни Американың Каттышкан Штаттарының Мурнуу Кореяның девискээринге дайын белеткелдерин күштелдирер дээш бодунуң холун хостуг салып алыр дээни кылдыр үнелеп көөр херек.

Мурнуу Кореяны америк шериглериниң эжелеп алганындан Кореяның аңгылаттына берген чоруу Мурнуу Кореяның чонунга санап четтинмес элгедел-түргедели таварыштырып турар. Чурттуң ол кезээниң экономиказы шериг сорулгаларынга чагырткан. Бюджеттиң 40 чыгам хуузу дайын белеткелдеринге барып турар. Шыдажыр аргажок үндүүглер-биле чонну эрге-чагыргалар боой тудуп турар. Кажан бир шагда чурттуң тараалаң чери кылдыр санаттынып турган Мурнуу Корея ам аштың крайы болу берген болгаш тараанны дашкаартан сөөрттүп киирер чорукка таварышкан.

Фактылар ыңдыг-дыр. Чуртту тайбың каттыштырарының тугунуң адаа-биле сырый каттыжар деп бүгү корейлерге КУДР-ниң чазаанның кыйгырыын Соңгуда, Мурнуу-даа Кореяның бүгү чону ынчангаш изии-биле деткээн. Ол эчис сорулганы чедип алырын чон бодунуң келир үези, тайбың күш-ажылдың болгаш чечелелиишкиннiң магадылалы кылдыр көрүп турар.

Бодунуң Төрөөн чуртунуң чаңгыс эвин чедип алыр деп корей улустуң быжыг тура-соруу болгаш шиитпирлиг чоруу КУДР-ниң чазаанның медеглелинде илергейлеттинген. Делегейниң бүгү чурттарында миллион-миллион кижилер Кореяның улузунуң ол күзелин деткип турар.

Кореяны каттыштырарының удурланыкчылары кандыг-даа арганы хереглеп турза-даа, корей улус эрте азы орай-даа бол боттарының чөптүг негелделерин хандырар чорукту чедип алыр.

КОЛОНИЗАТОРЛАРНЫҢ КЕМ-БУРУУЗУ

Тунистиң Сакиет-Сиди-Юсеф дээр тайбың суурун француз ужар-чүүлдүн араатанзыг бомбалааның дугайында медээ бүгү делегейде чаттыла берген. Кыргаанарны, хөрөөженнерни болгаш ажы-төдду өлүмге таварыштырган ол агрессчи үүлгедиг бүгү-ниити киленнээшкинни болгаш каргаашкынны болдурган. Франциянып Соңгу Африкада колонизаторжу политиказының ёзулуг утказын делегейниң улустары база дагын бүзүреп билген. «Тунис суурже француз империалистерниң бомбардировщиктериниң болгаш хыдыкчы ужар-хемелериниң халдаанынга бодунуң удурланыышкынын бүгү депшилгелиг делегей саат чок илередир ужурлуг. Француз империализм, чаа Алжирни тургускан турар чорукту канчап-даа болдурбас ужурлуг» деп Индияның «Свадхината» солуну бижээн.

Француз эрге-чагыргаларның өнчүкчөнгөлиг үүлгедиглерин Франциянып бодунуң хөй-ниитизиниң калбак бөлүктери база шиитпирлиг бууруу шаап турар. Сакиет-Сиди-Юсефке болган болуушкуннар дугайты маргылдаалыг чугаалар болган Франциянып Национал хуралынга улустуң киленнээшкини база илереттинген.

Парламентиниң хөй-хөй депутаттары чазактың үүлгедиглерин шүгүмчүлээннер. Ынчалзажок чазактың баштыны Феликс Гайяр Тунискe хамаарыштыр француз эрге-чагыргаларның ээлеп алган туружун шудургу камгалап, тунис чазак алжир патриоттарга дуза көргүзүп турар дээр аян-биле ону буруудадып турган. «Гайяр дээрге Сакиет-Сиди-Юсеф операциязын бүрүү-биле камгалаарын орадаштыы. А бодунуң албанындан дүжер дугайында билдиришкин киирер деп чугаалапкаш, бистиң кижи нуурувусту чиигеткеш, бодунуң хүлээлгезин жандыг чүү-даа бол ол күүседир аргалыг болду» деп «Либерасьон» солун бижээн.

Алжирде үр болгаш аар үнелиг дайын француз колонизаторларга өөрүшкүлүг перспективаларны бербес, чүге дээрге олар авантюраларның мурнунга доктаавайн турарлар. Американың «Нью-Йорк геральд трибюн» солунунуң хайгааракчызы Джозеф Олсоп «эң-не сураглыг кижилернiң» аскын барымдаалап, Гайярның чаза «Алжирге тиилеге чедип алырынга идегелди экижидер дээш, Тунисти чаа чаалап алыр» дугайында айтырыгны көрген деп чоокта чаа Парижтен дыңнаткан. Хайгааракчының демдеглеп турарын ёзугаар алырга шериг кижилер ол идеябиле чөпшээрешпейн, шериглерни немээрин болгаш оон-биле холбаалыг чаа чарыгдалдарны хандырар арга чогун эйытканнар.

Ол ыңдыг азы ыңдыг эвес-даа бол, Тунисте чурттакчылыг тайбың черни бомбалаан чорук колонизаторларның агрессчи бодалдарының дугайын тодаргай чугаалап турар болгаш ол болуушкунну өске хевирлиг кылдыр көргүзер дээр Франциянып чагырыкчы бөлүктериниң оралдажыышкыннары хоозун чүве болу берген.

Сакиет-Сиди-Юсефче агаардан халдаашкын дугайы билдингир апзары билек-ле АКШ-тың күрүне департаментизи ол чөрүлдээ дугайында хараадаан сеткилин илередип тур деп далажын медеглээни кончуг солун болуп турар. Ынчаарга тунис суурже бомбаларны «Б-26» деп америк самолеттардан октап турганы билдингир болгай, ыңдыг болганда агрессия дээш харыысалга Американың Каттышкан Штаттарынга база онзажыр ышкажыл. Египеттиң «Аль-Ахрам» солуну чептүү-биле мынчап демдеглээн: Тунискe удур калчаа агрессия дээш харыысалганы чаңгыс Франция хүлээр бе? Чок! Буруулуглар болза агрессияны кыры-биле буруу шапыыаан, ол хирезинде Алжирде бодал чок дайынны чорутсун дээш Франциянга акша болгаш шериг дузаламчызын көргүзүп үргүлчүлеп турар барын талакы лагерьде франциянып эвилелчилери, хамыктың мурнунда АКШ база болуп турар. Американың «Нью-Йорк» Пост» солуну база шак-ла ыңдыг түңнелди кылып, бир тээ АКШ «французтарның идегел чок авантюразын акшаландырып эгелээнде делегейде кижилериң хөй нуруузу бистерни (тодаргайлаарга АКШ-ты) ол кембуруунуң киржикчилери кылдыр адаарлар» деп барымдаалыг бижээн.

Сакиет-Сиди-Юсефти бомбалаан чорук француз-тунис харылзааларны чидиглендирген. Француз эрге-чагыргаларның агрессчи үүлгедиглеринге харыы кылдыр Тунис чазак Парижтен бодунуң элчинин дедир кыйгырты бергеп болгаш француз шериглериниң оон девискээринге ынай-бээр баарын, француз корабльдериниң Бизертаже баарын, Тунистиң кырынга француз шериг самолеттарының ужарын хоругдаан. Бир эвес ол хемчегларни Франция үрей бээр болза, ол бодун дүрүм ёзугаар камгалалдың байдалында кылдыр санай бээрин Францияга Тунис чазак сагындырган. Тунистиң чазаа Тунистиң девискээринде турар француз шериглерни бүрүн көжүрүп үндүрерин база негеп турар.

Тунис чазактың дилээн ёзугаар Каттышкан Нациялар Организациязының Айыыл чок чорук Чөвүлели француз эрге-чагыргаларның хамаарышпас Тунискe удур агрессчи үүлгедиглериниң дугайында айтырыгны көөр ужурлуг. Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинге ол айтырыгны чугаалажырының түңнелдерин баш бурунгаар чугаалавайн, делегейниң хөй-ниитизи Тунискe француз колонизаторларның кем-буурузун бодунуң канчаар көргенин шагда-ла чугаалап, оларны агрессчилер кылдыр каргап киленнээнiң демдеглезе чогуур.

Д. БОЧАРОВ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

АКШ-тың президентизи Эйзенхауэрниң экономиктиг айтырыглар талазы-биле медеглели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тың президентизи Д. Эйзенхауэр экономиктиг айтырыгларның талазы-биле тускай медеглелди чарлаан. Ол медеглел болза, Каттышкан Штаттарда ажыл чоктарның болгаш ажылдан турарларның санының дугайында январьның сан-медээлерин күүнажыл болгаш садыг министерствозунуң чарлаанының соон дарый болганы ол. Ол сан-медээни ёзугаар алырга, бо чылдың чүгле баштайгы айында безин 1100 мун американнар ажылын чидирген болгаш ажыл чоктарының саны 4494 мун кижи чедир өскен, ол дээрге 1950 чылдың февральда кудулаашкындан бээр эң-не хөй чурагай болуп турары ол.

«Экономикада амгы кудулаашкын аңза кудулаашкындан дыка күштүг болуп турар» деп Эйзенхауэр бодунуң медеглелинге демдеглээн. Продукция үндүреринiң кызырылганы-биле холбаштыр база бүгү чуртта хөй-хөй будуруглелериниң оон уламында бергедээшкиннери-биле» холбаштыр дувураазинин илереткеш, Эйзенхауэр АКШ-тың экономиктиг байдалының «өжиирининге бүзүрелин» чугаалаан. Оон бодалы-биле алырга, америк экономиканы «кадыкшыдарынга идиг бээр» ужурлуг чамдык хемчегларнин дугайын ол чугаалаан.

Президентиниң медеглели-биле кады «амгы экономиктиг байдалга хамзарышкан чамдык программаларның болгаш саналдарның дугайында документини» база чарлаан. Ол программалар болгаш саналдар, чижээлээрге, 1957 чылда орук тудуунга 969 миллион долларны, 1959 чылда 2382 миллион доллар чедир, 1957 чылда шериг чагыгларынга 12,4 миллиард доллар түңү 1958 чылда 17,2 миллиард доллар чедир көвүдедирин айтып турар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизинiң 3—88, харыысалгалыг секретарының, культура болгаш амыдырал килдизинiң база бухгалтериянның 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, чагаа килдизинiң 3—65.

ТС—00652. Культура эргелелинiң типографиязы.